

Continuïteit en vernieuwing

Een visie op het belastingstelsel

Bespreking van het rapport van de Studiecommissie
Belastingstelsel

1. Inleiding door de voorzitter van de commissie, prof.dr. S. van Weeghel

Prof.dr. S. van Weeghel: Voorzitter, dames en heren. Het is heerlijk om weer te verkeren in het midden van de vereniging die mij dierbaar is. Ik heb acht jaar deel van het bestuur uitgemaakt. Als ik zeg dat de vereniging mij dierbaar is, meen ik dat ook. Ik heb met Jaap Bellingwout afgesproken dat ik niet meer dan twintig minuten zou nemen voor mijn presentatie. Dat is natuurlijk niets. Wij hebben een rapport afgescheiden dat inclusief de bijlagen 348 bladzijden omvat. Wij hebben niet naar één belasting gekeken, maar naar de hele belastingmix. Wij hebben daar allerlei dingen van gevonden. Als je in twintig minuten een tour d'horizon moet verzorgen, doet dat per definitie onrecht aan de inhoud van het rapport. Ik moet wat dingen overslaan. Ik bied alvast mijn excuses aan aan al degenen die al een keer een presentatie over dit onderwerp hebben bijgewoond. Sinds de aanbidding van het rapport op 7 april voel ik mij een soort circusartiest. Ik heb soms twee spreekbeurten op een dag over het rapport. Soms doe ik dat, zoals twee weken geleden voor de Orde van Belastinginspecteurs, voor bijna 700 mensen. Ik verricht dan meer zending en er is geen gelegenheid tot dialoog. Voor degenen die het al een keer hebben aangehoord zitten er doublures in; dat kan niet anders. Ik probeer wel wat te variëren, maar dat lukt niet altijd.

Ik wil eerst iets zeggen over de achtergrond en de instelling van de commissie en de chronologie der dingen. Voor zover ik weet is in Nederland het hele belastingstelsel nog niet eerder in één keer tegen het licht gehouden. Het gaat altijd over onderdelen: de inkomstenbelasting, de vennootschapsbelasting of de kleinere belastingen. Ergens in het najaar van 2007 was er overleg tussen de vaste commissie voor Financiën van de Tweede Kamer en de staatssecretaris, in het kader van de Evaluatie IB 2001. Toen werd, als ik het mij goed herinner door het Kamerlid Tang, gevraagd of er niet een Mirrlees Review zou moeten komen. Ik maak mij sterk dat verder in de Kamercommissie en misschien ook aan de andere kant van de tafel niemand ooit van een Mirrlees Review had gehoord. Ik stel mij zo voor dat de staatssecretaris op het departement aan een van de mensen zei: zoek eens op wat een Mirrlees Review is. Misschien doe ik hem nu wel onrecht. Toen bleek dat een Mirrlees Review een onderzoek is dat in Engeland al een jaar of vijf aan de gang is.

Het is niet een onderzoek in opdracht van de overheid, maar een onderzoek in opdracht van het Institute for Fiscal Studies. Het is zeer grootschalig. Wetenschappers, juristen, economen doen onderzoek naar het ideale belastingstelsel. Zij kijken naar van alles: naar de belastingmix, naar de BTW, de Vpb en naar de neutraliteit. Het is heel omvangrijk en nog niet afgerond. Het duurt al meer dan vijf jaar. Het eindrapport is al een paar keer beloofd, maar het is er nog niet. Er zijn wel deelrapporten gepubliceerd. Er ontstond een gevoel dat wij ook zo'n Mirrlees Review moesten doen. In 2008 en 2009 ontstond ook op het departement een wens om naar belastingherziening te kijken. Er was vrees of de belastingopbrengst wel solide genoeg zou zijn. Over het begrip solide zal ik straks nog iets zeggen. Er was onderzoek door de OESO gedaan, *Tax and Economic Growth*.

Al met al was er in september 2009 ineens een brief aan de Tweede Kamer, waarin werd gemeld dat er een commissie zou worden ingesteld onder leiding van een externe voorzitter. Alzo is gebeurd. Het schema waarmee men opereerde was een ambitieus schema. Wij begonnen effectief begin oktober 2009 en zouden moeten rapporteren aan het eind van het tweede kwartaal van 2010, dus over een week of twee. Door de val van het kabinet Balkenende IV kwam de vraag op of wij onze werkzaamheden moesten versnellen of dat wij ons aan het oorspronkelijke schema konden houden. Als je een vergezicht voor 2020 wilt neerzetten zou je heel gemakkelijk kunnen zeggen dat je je aan het oorspronkelijke schema hield. Misschien zou dat schema, zoals sommigen zeggen, al veel te ambitieus zijn. Wij hebben toch, in overleg met de opdrachtgever, besloten om aan te haken bij de opleveringsdatum voor de rapporten van de heroverwegingscommissies. Dat was 1 april. Wij zijn een week later, op 7 april, gekomen. Dat vond ik niet erg en de andere commissieleden ook niet. Wij konden daardoor het rapport als een eigen drapport presenteren en raakten niet tussen de twintig andere, oranje, rapporten verzeild.

Na de aanbieding van het rapport op 7 april was er op 21 april een rondetafelgesprek met de vaste commissie voor Financiën van de Tweede Kamer. Dat was toeval. Wij hadden in het kader van onze oefeningen een aantal wetenschappers gevraagd essays te schrijven. Die hebben wij rond de jaarwisseling gepubliceerd op het internet. Dat haalde de krant. Naar aanleiding daarvan had een van de Kamerleden gevraagd om een rondetafelgesprek. Dat vond plaats na de aanbieding van het rapport, dus uiteindelijk ging het rondetafelgesprek over dat rapport. Coen Caminada, Leo Stevens en anderen zaten er ook aan tafel. Zij hadden

het rapport met de inkt bijna nog nat voor zich. Men heeft er van alles van gevonden. Ik maak er onmiddellijk een kanttekening bij. Wie waren de spelers in het spel? Van de leden van de vaste Kamercommissie die aanzaten hebben er ten minste drie gisteren afscheid genomen, namelijk Paul Tang, Frans de Nerée tot Babberich en ik denk ook Joan Remkes. Uit zuinigheid is er ook geen transcriptie gemaakt van het verhandelde daar. Ik heb de bijeenkomst via internet gevolgd. Je vraagt je wel af wat er nu verder gaat gebeuren met alle wijze observaties die daar gewisseld zijn. Wij zitten nu midden in een fase die hopelijk uitmondt in een regeerakkoord. Het is afwachten wat er van het rapport in het regeerakkoord terechtkomt. Sommige rapporten gaan de la in en komen daar niet meer uit. Er zijn wel elementen van ons rapport in de verkiezingsprogramma's van verschillende politieke partijen terug te vinden. In die zin was achteraf gezien het een goede beslissing om het begin april te publiceren. Zowel CDA als PvdA heeft duidelijk elementen uit het rapport in het verkiezingsprogramma opgenomen.

Ik zeg heel kort iets over de samenstelling van de commissie. Die is toch relevant bij het beschouwen van het rapport. Er was een zware ambtelijke vertegenwoordiging in de commissie, met een ambtelijk secretariaat van het ministerie van Financiën. Verder waren er vertegenwoordigingen van Economische Zaken, Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Algemene Zaken. Het was heel aardig dat Ruud de Mooij van het Centraal Planbureau er bij was. Verder waren er nog wat externe leden. Tijdens de rit vonden enkele mutaties plaats.

Welke criteria hebben wij meegekregen in de opdrachtbrief, die als bijlage bij het rapport is gevoegd? Die criteria zijn afgeleid van kabinetsdoelstellingen voor de lange termijn. Wij moesten kijken naar een eenvoudiger belastingstelsel, een economisch efficiënter stelsel, een gelijkmatige lastenverdeling, een solide belastinggrondslag en een groener belastingstelsel. Een aantal van die criteria spreekt voor zich. De solide belastinggrondslag behoeft toelichting.

Bij het begrip solide belastinggrondslag denkt men op het eerste gezicht misschien dat de bedoeling is dat de opbrengst op niveau moet blijven als het economisch wat minder gaat. Het begrip "solide" waar het hier om gaat betreft de vraag hoe duurzaam de belastingopbrengst meebeweegt met de ontwikkeling van het bruto binnenlands product, de macro-economische progressiefactor. Op het moment dat die belastingopbrengst niet een op een meeloopt, maar kleiner is, moet je op termijn je tarief verhogen of je grondslag verbreden. Er is gekeken in hoeverre

op de lange termijn de belasting in dit opzicht solide zou zijn. Ik leg er de nadruk op dat extra geld ophalen niet een doelstelling was. Alles wat wij hebben voorgesteld is budgettair neutraal.

Ik wil ook nog iets over de criteria zeggen in het licht van wat commentaren op ons rapport die inmiddels zijn verschenen, in het bijzonder in het Weekblad Fiscaal Recht van de vorige week. Ik bespeur bij sommigen de neiging het rapport langs hun eigen meetlat te leggen. Zij toetsen het aan criteria waar zij zichzelf misschien al een aantal jaren mee hebben beziggehouden. Dat is natuurlijk een methode om het rapport te beoordelen, maar de opdracht die wij hebben meegekregen van de minister en de staatssecretaris bevatte de criteria die ik zojuist heb genoemd. Als je dan kritiek op het rapport hebt die niet is gebaseerd op deze criteria, kun je eigenlijk volstaan met de mededeling dat je het niet eens bent met de criteria of met de opdracht die de commissie heeft meegekregen.

Mij moet ook van het hart dat ik een commentaar heb gelezen waarin weinig respect doorklonk voor de enorme inspanning die is verricht. Ik heb het dan niet over de commissieleden. Natuurlijk is er ook veel gedaan door de commissieleden, maar gedurende maanden zijn ongeveer zestig mensen van het minister van Financiën heel hard met dit rapport bezig geweest. Soms waren het kleine stukjes. Je bent geen drie maanden bezig om iets over de verpakkingenbelasting te schrijven. Grote thema's hebben echter wel veel denkkracht en tijd gekost. Los van de gefundeerde kritiek die je kunt hebben over het rapport, valt er niet over van mening te verschillen dat er een naslagwerk ligt dat op z'n minst heel goed gedocumenteerd is. De bevindingen ervan zijn door het Centraal Planbureau goed doorgerekend, natuurlijk niet voor alle aspecten, maar op heel veel onderdelen. Er is geen grote revolutie voorgesteld, maar op heel veel onderdelen zijn er voorstellen tot ingrijpende wijziging gedaan. Behalve de officiële, politieke status die het stuk heeft, kan het ook als een referentiepunt gelden in de discussie die hierna volgt, zoals ook de discussie van vandaag. Ik roep degenen die zich uitlaten over het rapport op om ongezouten kritiek te leveren, maar ook om respect te betuigen voor de mensen die er snoeihard aan gewerkt hebben.

Wat hebben wij gedaan? Wij hebben geïnventariseerd en geanalyseerd. Wij hebben literatuuranalyses gedaan. Wij hebben deelrapporten van de Mirrlees Review bekeken. Wij hebben het OESO-rapport Tax and Economic Growth bekeken. Wij hebben hoorzittingen georganiseerd waarbij VNO-NCW, FNV, CNV, de Stichting

Natuur en Milieu, Tax Justice Nederland en anderen hun wensen hebben kunnen uiten. Wij hebben een aantal gerenommeerde wetenschappers, met uitgesproken ideeën over belastinghervorming, gevraagd om essays te schrijven over specifieke onderwerpen die wij hun hebben meegegeven. Die essays zijn gepubliceerd. Wij hebben met al die wetenschappers een expert meeting op het ministerie van Financiën georganiseerd waar ook een van de leden van het core editorial team van de Mirrlees Review, Malcolm Gammie, aanwezig was. Wij hebben een hele dag met elkaar gediscussieerd en ideeën uitgewisseld. Wij hebben Jeffrey Owens, de Director of the Centre for Tax Policy and Administration van de OESO uitgenodigd om naar Den Haag te komen. Hij was zo vriendelijk om dat te doen. Wij hadden natuurlijk ook eigen ideeën. Wij hebben alles getoetst aan de criteria die wij hebben meegekregen.

Gelet op de tijdsdruk hebben wij de onderwerpen geclusterd. Ook in het oorspronkelijke tijdschema, van begin oktober tot eind juni, konden wij niet in die zin verantwoord te werk gaan dat wij het huidige stelsel eerst zouden kunnen meten aan de criteria, om te zien wat er niet goed is en dan iets nieuws te bouwen. Dan ben je eind juni ongeveer klaar met inventariseren, maar heb je verder nog niets gedaan. Wij hebben alleen ruw, een beetje met een buikgevoel, lijsten die er al waren geclusterd. Wij hebben vastgesteld wat wij op verschillende onderdelen, grondslagversmallers, eigen woning, oude dag en noem maar op als grote thema's konden zien. Die hebben wij op een rijtje gezet en daarover hebben wij fact sheets gemaakt. Tegelijkertijd hebben wij een paar grote verschuivingen bedacht, waarvan wij niet zeker wisten of wij er op uit zouden komen. Wij hebben het Centraal Planbureau gevraagd om dat door te rekenen, zodat wij alvast een gevoel hadden wat er zou gebeuren als bijvoorbeeld een stuk van de IB, de BTW of de Vpb verschuift of als er andere bewegingen zijn.

Wij hebben goed gekeken naar tarieven en inkomstenbeperkende regelingen in de inkomstenbelasting. Degenen die dat nog nooit hebben gedaan kan ik zeggen dat je duizelig wordt van wat wij allemaal hebben aan kleine grondslagversmallende maatregeltjes. Als je het nog nooit hebt gedaan, doe het dan niet. Van sommige kun je precies zeggen welke politieke groep of welke lobbygroep die heeft gewild. Wij hebben gezegd dat wij de trend die eigenlijk al lang geleden is ingezet, grondslagversmallers afschaffen en het tarief laten zakken, moeten doortrekken. Er moet heel kritisch worden gekeken naar alle grondslagversmallers die er zijn en ook naar de doelen daarvan. Ik heb de aanbeveling om de giftenaftrek te schrappen nog

niet genoemd. Dat is een scherpe, onvriendelijke aanbeveling. Wij doen dat een beetje technocratisch. Wij hebben ons afgevraagd wat het doel is van de giftenaftrek. Dat is natuurlijk om giften te bevorderen. Er is echter onderzoek waaruit blijkt dat de giftenaftrek geen invloed heeft. Er wordt toch wel gegeven. Als de uitkomst van dat onderzoek juist is, is de conclusie dat de giftenaftrek geschrapt moet worden. Die heeft dan geen doel. Dan kan het tarief voor inkomsten uit arbeid omlaag. Ook kan blijken dat het onderzoek onjuist is, maar dit is de insteek die wij hebben gekozen. Als blijkt dat een regeling niet aan het gestelde doel beantwoordt, schaf dan de regeling af.

Terwijl ik het rapport op het ministerie van Financiën aanbood aan de minister, stond ergens anders in Nederland Job Cohen het programma van de Partij van de Arbeid kenbaar te maken. Hij wilde een hoger toptarief, 60%. Tegelijkertijd presenteerden wij in Den Haag de stelling dat zo'n hoger toptarief eigenlijk niet zinvol is. Het is vooral symbolisch en levert geen extra opbrengst op. Het ontmoedigt arbeid, leidt tot ontwijkings- en misschien zelfs tot ontduikingsgedrag, etc.

Een ander voorstel - ik zal niet zeggen een heilig huisje, maar het komt toch regelmatig en steeds krachtiger naar voren - is de vlaktaks. De vlaktaks heeft, zeker als je die ziet in het verlengde van een loonsomheffing, allerlei aantrekkelijke aspecten, maar als je er echt goed naar kijkt blijkt de vlaktaks als zodanig niet goed te zijn voor de welvaart. Het gevolg is wel een inkomensherverdeling, maar dat heeft meer te maken met een andere lastenverdeling. Dat kan ook met de tarieven worden bewerkstelligd. Daarbij was een beleving die ik zelf heb dat bij een loonsomheffing een vlaktaks heel gemakkelijk is voor de werkgevers, omdat zij dan van alle gedoe en inhoudingen af zijn, maar als men de koopkracht van de minst verdienende groepen in de maatschappij wil handhaven, moet dat gaan gebeuren met toeslagen of zoiets. Dat leidt tot een enorm verkeer tussen burger en Belastingdienst. Ik heb er met verschillende mensen over gesproken, onder anderen met de voorzitter van heroverwegingswerkgroep 16, Jos van Wesemael, de directeur van de Sociale Dienst in Den Haag. Je kunt wel vanuit je ivoren toren denken dat het in dat verkeer tussen burger en Belastingdienst allemaal goed gaat en dat de burgers dat elektronisch dossier wel kunnen voeden, maar in zijn achtertuin in Den Haag is te zien hoe het echt gaat en hoe digibeet sommige mensen nog zijn. Misschien is het een vergezicht voor over twintig jaar, maar nu moet goed nagedacht worden hoe het werkelijk zit. Er moeten uitvoeringskosten worden gemaakt tussen Belastingdienst en

burger. Is dat niet een verschuiving van de inhoudingsplichtige naar andere groepen? Macro schieten wij er niets mee op. Wij hebben dat onderzocht en de conclusie leek ons vooralsnog de juiste. Het zegt echter nog iets over wat over twintig of dertig jaar zal gebeuren.

Wij wisten dat, wat wij ook zouden voorstellen, de eigen woning onmiddellijk de krant zou halen. Dat is ook gebeurd. Wij hebben gezegd dat de eigen woning naar box 3 moet worden verplaatst. Wij hebben ons er rekenschap van gegeven dat de eigen woning heel hybride is. Enerzijds is het een zaak van bezit, anderzijds van consumptie. De eigen woning kan naar box 3 met een grote vrijstelling aan de voet.

Ik laat de meeste punten onbesproken, maar vraag nog even aandacht voor een laatste punt wat betreft de eigen woning. De overdrachtsbelasting werkt belemmerend. Dat is doorgerekend door het Centraal Planbureau. Zij is slecht voor de doorstroming op de huizenmarkt en op de arbeidsmarkt. De overdrachtsbelasting moet in stappen worden omgezet in een bezitsbelasting. Gisteren kwam de OESO met een rapport over de Nederlandse economie. De OESO stelt:

“To bolster the flexibility of owner-occupied housing, the transaction tax should be abolished while taxation of ownership should be increased. The latter would ideally take the form of higher taxes on imputed rents.” Dit lijkt erg op onze box 3. *“However, many countries have had difficulties in effectively implementing such a tax, so instead reducing the value of mortgage interest deductibility and increasing property taxes could be considered.”*

Dit lijkt erg veel op wat wij hebben voorgesteld. Wij hebben de vertaalde samenvatting van ons rapport aan Jeffrey Owens gestuurd. Ik kan mij niet voorstellen dat dit een rol heeft gespeeld bij deze bevinding.

Jaap Bellingwout gaat straks over de winstbelasting spreken. Peter Kavelaars zal straks nog iets zeggen over de oude dag. Ik wil er ook even iets over zeggen, om een verbinding te leggen met de grondslagversmalling. Wij hebben de levensloopregeling, een prachtige regeling, gemaakt om mensen in het spitsuur van het leven te laten sparen voor het spitsuur van het leven. Wat blijkt? Heel weinig mensen maken gebruik van de levensloopregeling. De mensen die er gebruik van maken, doen dat om vervroegd met pensioen te gaan. Tegelijkertijd bevat het stelsel een doorwerkbonus, om mensen te stimuleren om langer te werken. Van dit soort merkwaardige tegenstellingen hebben wij gezegd dat ze moeten worden opgeheven.

Ik rond af met onze conclusies:

- Binnen het huidige stelsel kan al veel worden verbeterd.
- Verbreding en verlaging blijft goed.
- Stop met overstimuleren van vreemd vermogenfinanciering.
- Wij hebben goed naar milieubelastingen gekeken. Wij zijn daar erg bescheiden van geworden, omdat je op nationaal niveau niet veel kunt doen.
- Maak de opbrengst meer solide, door te verschuiven in de richting van de indirecte belastingen. (*Applaus*)

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Dank u wel, mijnheer Van Weeghel. Het woord is nu aan de heer Caminada.

Prof.dr. C.L.J. Caminada: Mijnheer de Voorzitter. Hartelijk dank voor de uitnodiging om hier iets te zeggen over het rapport van de Commissie-Van Weeghel. Ik heb het rapport gelezen met het oog op de vraag of wij daarmee nu op weg zijn – dat zou toch het doel moeten zijn – naar een welvaartsverhogende belastingpolitiek. Het antwoord daarop is onmiskenbaar: ja! De vraag is vervolgens of je in de korte tijd die deze commissie was gegeven toch ook geen voorstellen had kunnen doen die een stapje verder gaan, alles met het doel – ik ben per slot van rekening econoom – om te komen tot een welvaartsverhogende belastingpolitiek. De eerste indruk die ik van de lezing van het rapport heb overgehouden is dat er heel veel nastrevenswaardige zaken in staan waarvan de richting op zichzelf goed is. Stef van Weeghel heeft dat zo-even al uitgelegd. De vraag is nu wel wat het eindpunt is. Dat blijft onduidelijk en daarover zal ik zo dadelijk iets meer zeggen. Ik denk niet dat wij kunnen stellen dat het een erg vernieuwend rapport is, omdat men toch wel voor veilig gaat en de bekende fiscale beleidsaanbevelingen opsomt. Het naar voren halen van de deadline was naar mijn indruk problematisch. Inhoudelijk zijn niet alle argumenten helemaal afgemaakt, zeker niet van de zaken die uiteindelijk niet worden voorgesteld. Ook tekstueel en cijfermatig is het rapport niet af. Er zitten gewoon slordigheden in. Op sommige bladzijden worden de miljoenen en de miljarden per ongeluk verdraaid. Voor het naar voren halen van de deadline waren kennelijk politieke motieven maar het heeft de kwaliteit van de analyse helaas geen goed gedaan.

Men is voorzichtig en obliagaat in het rapport, bijvoorbeeld over de eigen woning. Er zijn mogelijkheden voor meer welvaartsverhogende fiscale politiek. Ik zal proberen dat te beargumenteren. Dit klinkt misschien negatief maar dat wil ik niet zijn. Ik wil juist zeer positief zijn over het rapport, want ik denk dat het zeer nuttig is dat het allemaal is samengebracht en dat er veel rekenexercities zijn gedaan. Daarmee is het een bouwstenennotitie voor de toekomst. Ik heb bewust een referentie gemaakt naar de bouwstenennotitie van 1994, die de opmaat was voor de belastingherziening van 2001, toen ook de btw fors is verhoogd. Misschien is het wel een opstap naar de Nederlandse Mirrlees Review. Ik denk dat het nuttig is dat het rapport er is.

Het gaat nadrukkelijk om een voorstudie, waarin alle belasting- en premieopbrengsten zouden moeten worden betrokken, met een vormgeving in scenario's. Daarbij zou men inspiratie moeten vinden in de Mirrlees Review. De vraag is of dat inspirerende uiteindelijk misschien wel niet demotiverend heeft uitgepakt. Vele economen zijn inderdaad al jaren bezig met het trekken van lessen

voor een beter belastingstelsel. De studietoelichting maakt daarvan nadrukkelijk gebruik – dat is heel positief – maar tegelijkertijd kun je zeggen dat zij op sommige punten bewust tegen de lijn van de analyse van de Mirrlees Review ingaat. De vraag is dan waarom de commissie die soms wel en soms weer niet volgt. Het is niet gelukt om alle belasting- en premie-inkomsten onder de loep te nemen. Van de ongeveer 211 mld. die in 2010 binnenkomt, is ongeveer valt 80 tot 100 mld. buiten beschouwing gelaten, sowieso de werknemersverzekeringen. Wat betreft de premies voor de volksverzekeringen speelt natuurlijk wel het iets sneller inlopen van de fiscalisering van de AOW-premie een rol maar voor het overige blijven zij buiten beschouwing. Het leeuwendeel van de 121 inkomensbeperkende maatregelen blijft buiten beschouwing. Het adagium is afschaffen, tenzij...maar hoe dat precies moet, behalve die enkeling die al is genoemd, zoals de giftenaftrek, de spaarloonregeling en de levensloopregeling, wordt toch een beetje doorgeschoven naar de toekomst. “Dat moeten wij nog uitzoeken.” Er zijn heel veel varianten doorgerekend – dat is waardevol – maar geen scenario’s. Een scenario vergt natuurlijk dat je een samenstel aan pakketmaatregelen neemt, met wellicht diverse varianten. Die zien wij niet. Het is te snel gegaan. De snelheid die moest worden betracht en de tijd die gegeven was hebben wel consequenties gehad, omdat een lange agenda is ontstaan van allesbehalve kleine zaken. Er moeten nog dingen worden uitgezocht die kwantitatief groot zijn.

Belangrijker vind ik dat de onderbouwing van een aantal zaken die de commissie bewust niet wil misschien wat meer aandacht had mogen krijgen. Ik kom nog terug op de vlaktaks. Ook bijvoorbeeld de hogere belasting op alcohol en tabak die de commissie niet wil, wordt afgedaan met de argumentatie, die op zichzelf correct is, dat een aantal van de externe effecten die je daarmee zou willen redresseren gegeven de grote opbrengsten die deze accijnzen met zich brengen te niet worden gedaan, worden geïnternaliseerd. Daarmee is het argument klaar. Dat is echter niet hele argument. In een ander deel van het rapport wordt erg veel aandacht besteed aan het meer efficiënt en solide heffen van belastingen. Dat betekent dat je daar waar de prijselasticiteit laag is, meer zou willen heffen. Wat dat betreft kun je geen betere zaken vinden dan alcohol- en de tabaksaccijns, waar de prijselasticiteit praktisch nul is. Als schatkistvuller is die accijns een heel efficiënte heffing.

Er is een tekstblok over de vraag of het al dan niet wenselijk is om iets te doen aan een meer gelijke behandeling van verschillende leefvormen. Dat heeft

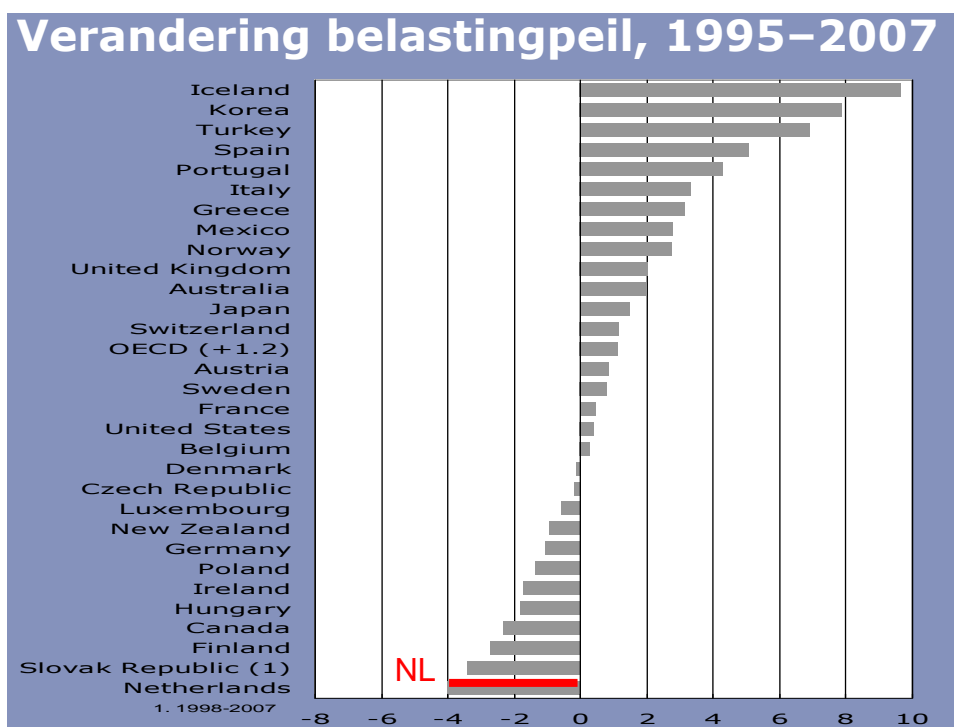
vanzelfsprekend te maken met een maatschappijvisie. Daarover ging deze commissie weliswaar niet maar het was dan wellicht toch wat kort door de bocht, mogelijk ook vanwege de tijd, om te zeggen dat wij dat soort zaken niet willen.

De commissie wil niet verder sleutelen aan de schenk- en erfbelasting, ook een van de meest efficiënte heffingen die wij kennen, omdat het anders opnieuw een discussie zou opleveren. Die belasting is immers vrij recent gewijzigd. Ik vraag mij echter af – ik ben evenwel econoom en geen jurist – of wel zo'n fundamentele discussie heeft plaatsgevonden over de hervorming van successiebelasting in de afgelopen periode. Mijns inziens is dat niet het geval. De regelgeving op dat stuk is vrij technocratisch veranderd. Als wij het hebben over een visie op het belastingstelsel voor de komende 20 jaar kun je zelfs belastingen die morgen veranderen toch nog in je beschouwingen betrekken.

De commissie heeft er met redenen voor gekozen geen blauwdruk te presenteren, geen samenstellend pakket. Dat is trouwens in tegenspraak met de lessen, hoofdstuk 13, van de Mirrlees Review. In dat tussenrapport wordt gesteld dat het juist wel verstandig is om het te doen, omdat je maatschappelijk sneller acceptatie krijgt als je belangengroepen en individuen kunt laten zien dat er in een pakket plussen en minnen zitten. Je kunt dan veel meer hervormen. Hoe dan ook: of je nu een blauwdruk aanbiedt dan wel zegt dat jaar op jaar moet worden gekeken wat politiek, budgettair of anderszins mogelijk is, je zult ergens naartoe moeten werken. Het adagium is er wel – aftrekbeperving, grondslagverbreding, tariefsverlaging, zelfs tariefsvervlakking, wat toch een beetje in de richting van flat tax gaat – maar het eindpunt kennen wij niet. Onbesproken blijft ook, omdat het een meegegeven uitgangspunt was, het niveau van het belastingpeil en de fiscale autonomie van de bestuurslagen.

Wat betreft het niveau van het belastingpeil heeft Stef gezegd dat men is gebleven bij het uitgangspunt en de opdracht van de opdrachtgever. Nu zijn wij daar in de ivoren toren van de wetenschap altijd wat wars van. Ik had het niet gedaan. Ik had het niet geaccepteerd, omdat het niet realistisch is. Er zijn 20 werkgroepen ingesteld - je zou kunnen zeggen dat de studiec commissie belastingstelsel als de 21^e werkgroep daaraan is toegevoegd – en die moesten 20% bezuinigingen vinden. Het IMF zegt op grond van ervaringscijfers dat lastenverzwaring onontkoombaar is. Bij grote bezuinigingsoperaties in de wereld – Nederland is daarop geen uitzondering – is het ervaringscijfer dat twee derde wordt gerealiseerd via uitgavenreducties maar

dat je ook ongeveer een derde nodig hebt in de lastenverhogingsfeer. Dat is het eerste argument. Het tweede argument is gelegen in de vraag of het wenselijk is. Ik geef toe dat het normatief is maar er zijn wel empirische aanwijzingen dat landen waar men een egalitaire inkomensverdeling kent en een hoog belastingpeil heeft – denk aan de Scandinavische landen – hoog scoren op de doelen die je maatschappelijk wenselijk vindt: hoog onderwijsniveau, goede economische veerkracht, sociale dynamiek, sociale cohesie. Ik refereer aan de vrij recente studie van Crossen. Is het dan ook wel mogelijk om de belastingen wat te verhogen? Ik voel mij wat ongemakkelijk in dit gezelschap maar ik meen dat die mogelijkheid er toch wel is. Kijken wij naar het belastingpeil van Nederland in Europa dan zitten wij inmiddels onder het Europese gemiddelde.

In dit overzicht van de OECD-landen zien wij dat Nederland sinds 1995, na de fundamentele hervormingen van de jaren tachtig en zelfs de sociale hervormingen van het begin van de jaren 1990, de belastingdruk relatief heeft laten dalen. Dat is op zichzelf een prestatie maar het geeft nu ook wel enige lucht om de belastingdruk met een of twee punten te laten stijgen om de overheidsfinanciën weer op orde te brengen.

De commissie besteedt terecht heel veel aandacht aan de mix van de meer en de minder versturende belastingen in ons stelsel. Daar kan inderdaad winst worden

behaald en men pakt de les uit de Mirrlees Review en van de OECD dat je zou moeten proberen de schatkist te vullen met minder schadelijke heffingen.

Ad 4 Mix van meer en minder verstorende belastingen

Mate verstoringen belastingen:

← weinig			→ veel
Vermogensbelasting (mn. 'immovable property')	Indirecte belastingen	Inkomstenbelastingen	Vennootschapsbelastingen

Mirrlees Review, OECD, nationale literatuur

Welvaartsverhogende belastingpolitiek: forse verhoging OZB (gelijktijdige daling middelen gemeentefonds) en erfbelasting

Leiden University. The university to

Zie hier een pleidooi voor een verhoging van de indirecte belastingen en vooral voor uniformering van het tarief. Dat is ook nodig omdat je dan bijvoorbeeld de vennootschapsbelasting iets verder kunt verlagen. Men zet in op herstructurering van de Vpb maar per saldo is dat niet dekkend, niet budgettair neutraal, dus er moet iets van indirecte belastingen bij komen. Dat is conform dit soort van theorieën. Je zou ook de indirecte belastingen nog iets kunnen verlagen om bijvoorbeeld de vermogensbelastingen wat te verhogen. De commissie erkent ook dat er ruimte is voor verhoging van de OZB en de erfbelasting maar zij pakt niet door. In de beleidsaanbevelingen doet zij dat juist niet. Dit roept de vraag op of hier nu sprake is van het systematisch doorvoeren van de economische analyse die blijkbaar wel voor de Vpb, of dat hier politieke c.q. ambtelijke sturing heeft plaatsgevonden.

Bij de OZB komt ineens een heel ander argument om de hoek kijken. De rijksbelastingen zouden naar beneden moeten ten faveure van de lokale belastingen en dat wil men niet. Over de erfbelasting heb ik al iets gezegd. Als het gaat om de fiscale behandeling van de eigen woning kennen wij inderdaad de voorzichtige en fiscaaltechnisch ook wel logische route maar het is natuurlijk toch een bescheiden

poging in vergelijking met het rapport van de commissie van sociaal-economische deskundigen van de SER, die een integrale hervorming van de woningmarkt voorstaat, omdat dit nodig is. Overigens – dit is een verdedigingslinie voor de commissie -: zij wisten natuurlijk dat dit rapport eraan zat te komen en hebben misschien vergeten een voetnootje te zetten waarin zij aangaven dat dit rapport onderweg was.

Iets over de cijfers. Ik vertelde al dat de commissie zich logischerwijze vooral op de grote belastingen concentreert en de premies volksverzekeringen en premies werknemersverzekeringen buiten beeld laat, zoals ook blijkt uit het volgende overzicht.

Ad 5 Fiscale kengetallen 2010	
A: Kostprijsverhogende belastingen (22)	68,4
-Omzetbelasting	41,1
-Accijnzen	10,7
-Belastingen van rechtsverkeer	3,7
-Belastingen milieugrondslag	4,6
B: Directe belastingen (7)	63,2
-Loonbelasting	43,0
-Vennootschapsbelasting	13,6
-Inkomstenbelasting	1,4
C: Premies volksverzekeringen	35,3
D: Premies werknemersverz. (w.o. ZVW)	45,0
Totaal	211,9

Leiden University. The university to

Het totaal is 212 mld. Een gemiste kans is dat men als het gaat om de inkomensbeperkende maatregelen, die optellen tot zo'n 81 mld., wel het adagium "afschaffen, tenzij" hanteert maar in de praktijk niet heel veel verder komt dan wat kleine grondslagversmalleren daadwerkelijk ter discussie stellen. Ik doel dan met name op de blokjes B en C. In de sfeer van de heffingskortingen en toeslagen hebben wij in Nederland inmiddels een systeem opgebouwd dat overweldigend is en

waar mijns inziens mogelijkheden liggen om fiscale balansverkortingen toe te passen. Het is ontzettend jammer dat de studietoelichting in combinatie met alle heroverwegingsrapporten uiteindelijk deze issue laat lopen. Er wordt over diverse kortingen in de diverse heroverwegingsrapporten wel iets gezegd maar dan gaat het bijna altijd over de uitvoeringskosten en niet over de programma-effecten. Wij weten dat het tweerichtingsverkeer inmiddels erg complex is geworden. Aansluitend bij de woorden van Stef zou ik zeggen dat je het juist zou moeten trimmen. Wij hebben op dit ogenblik een schatkist te vullen met hoger dan nodige tarieven en fiscale balansverkortingen was mogelijk geweest.

Ik kom bij mijn laatste punt, de inbreng van de essayschrijvers, van wie ik er zelf een was. Een omissie van de commissie is dat zij niet heeft vermeld dat veel van de essayisten met een specifieke opdracht op pad zijn gestuurd. De opdracht voor Flip de Kam en mij was, iets te vertellen over inkomenspolitiek en waar mogelijk over de vraag wat de instrumenten zijn om desgewenst een systeem iets progressiever dan wel regressiever te maken. Dan kom je bijvoorbeeld uit bij de mogelijkheid om de tarieven in de IB iets uit elkaar te trekken, of juist dichter bij elkaar te trekken, afhankelijk van de voorkeuren. Het is echter evident dat je niet uitkomt bij een flat tax. Dus worden wij nu ineens in het hoekje geplaatst van degenen die niet enthousiast zijn voor een vlakke belasting op arbeid. Als je de rest van onze literatuur leest kun je je afvragen – ik kan meer voorbeelden geven – of er een serieuze poging is gedaan om de gezichtspunten bij elkaar te brengen - ik denk dat heel veel van de essayisten veel met elkaar gemeen hebben – en of er geen sprake is van gelegenheidsargumentatie. Het laatste is vragenderwijs bedoeld. Ik noem dit heel expliciet, omdat ik de indruk heb dat waar de essayisten worden opgevoerd dit vaker gebeurt in de sfeer dat zij het niet met elkaar eens zijn dan in de sfeer dat zij het wel met elkaar eens zijn. Ik wil dit concreet maken aan de hand van de discussie over de flat tax, die de voorzitter zo-even in de ijskast probeerde te zetten. Ik ben nog niet zover. Het is evident dat de studietoelichting niet enthousiast is. Dat komt doordat er een CPB-doorrekening aan ten grondslag ligt die evenwel geen vlakke belasting op arbeid betreft maar een tariefstructuurvariant. Men kijkt naar de huidige inkomstenbelasting met vier tarieven en gaat na wat er gebeurt als men bij de bestaande grondslag één tarief hanteert. Ik had kunnen voorspellen – Ruud de Mooij heeft dat ongetwijfeld van tevoren al gedaan – dat je dan uitkomt op negatieve inkomenseffecten en negatieve welvaartsverliezen. Vanuit de optimal

taxation theory redenerend kun je dan namelijk niet goed targeten. Dat hadden wij niet moeten uitrekenen. Er is echter ook een gemeenschappelijke visie, bij de commissie, alle essayisten die ik heb kunnen vinden en zelfs Bas Jacobs, die een fervent tegenstander is van de flat tax, dat welvaartsverhogende belastingpolitiek mogelijk is door een grondslagverbreding te organiseren die ervoor zorgt dat de hogere tarieven kunnen dalen. Sigaren uit eigen doos, als het ware! Dat wordt wel breed gedragen. Die flat tax is dus dichterbij dan wij denken, in die zin dat je eens een bezem moet halen door alle fiscale regelingen. Dan moet je het CPB laten uitrekenen wat zo'n echt brede grondslag nu doet. Vervolgens moet het CPB het zo analyseren – dat kan het tegenwoordig – dat de inkomensverhoudingen in eerste instantie een beetje gelijk blijven. Dat zal best plussen en minnen geven maar één ding is zeker: forse werkgelegenheidswinst.

Samenvattend denk ik dat dit rapport handvatten biedt voor een meer welvaartsverhogende belastingpolitiek maar er moet wel worden doorgepakt met daadwerkelijke grondslagverbreding en tariefsverlaging. Je moet ook slimme uithaaloperaties organiseren. Omdat dit een voorstudie is, roep ik ertoe op in de vervolgstudie in ieder geval ook het inkomenspolitieke fiscale instrumentarium mee te nemen. Dat scheelt in ieder geval 46 mld., een bedrag dat wij in de tariefsverlaging kunnen stoppen.

De commissie is op de goede weg als het gaat om de optimalisering van de belastingmix, waarbij men probeert de efficiëntere heffingen in de grondslag te betrekken en inefficiënte heffingen te minimaliseren. Dat is prima maar wij moeten verder gaan met het ons richten op grondslagen met lage elasticiteit, lees vermogensheffingen, lees alcohol- en tabaksaccijnzen, alsmede milieuheffingen, waarvan wij weten dat wij het in internationaal perspectief moeten doen maar ook in de wetenschap dat de prijselasticiteit daar gering is. Het zijn goede schatkistvullers.

De rijksfinanciën staan onder druk en ik verwacht dat wij er niet aan ontkomen per saldo een lastenverhoging in te voeren. Vanuit economisch perspectief biedt dat dezelfde kansen als vlak voor de invoering van de Wet inkomstenbelasting 2001. Toen hebben wij smeergeld gebruikt om grote inkomensuitslagen mitigeren. Dat kan nu spiegelbeeldig. Als wij een pakket verzinnen, kunnen wij proberen de pijn op een samenhangende manier te verdelen. *(Applaus)*

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Dank u wel, mijnheer Caminada.

Het woord is nu aan de heer Bellingwout.

Prof. mr. J.W. Bellingwout: Stef, ik denk dat je jezelf tekort doet als je in alle bescheidenheid zegt dat het rapport de komende jaren in elk geval kan dienen als goed naslagwerk. Ik denk dat wij er nu al wat mee gaan doen. In het eerste kwart van onze middag kunnen wij al constateren dat het rapport een heel goede bron is voor heftige discussie. Het doel van deze middag is ook om te discussiëren. Dat betekent dat wij niet op alle punten gaan zeggen dat het een fantastisch rapport is en dat wij alle voorstellen steunen. Wij kijken juist of wij argumenten te berde kunnen brengen om andere voorstellen te doen. De gedane voorstellen kunnen wij kritisch tegen het licht houden. Vandaar uit kunnen wij in een rijpingsproces komen waarin goede beslissingen kunnen worden genomen, al dan niet door het komende kabinet of misschien wel later. De ervaring van de commissie-Stevens, waarin ik nog het tassendragertje van Willem Stevens was, is geweest dat ideeën die de commissie al goed vindt nog niet meteen door de maatschappij of de politiek worden overgenomen. Toch blijken zij tien jaar later opeens wel politiek aanvaardbaar te zijn of beter in de tijdgeest te passen. Laten wij met die relativering vanmiddag discussiëren. Als er af en toe een scherp kantje aan zit, kunnen wij dat scherpe kantje op die manier weg relativëren.

Aan mij de taak om te kijken naar de vennootschapsbelasting. Het zou misschien logisch zijn om de volgorde van het wetboek te volgen en eerst naar de inkomstenbelasting te kijken, maar ik ga eerst iets zeggen over de vermogensaftrek en Simon Strik neemt het daarna op zich om even vanuit de inkomstenbelasting naar de vermogensaftrek te kijken. Ik schets heel kort waar wij vandaan komen ten aanzien van ontvangen groepsrente en betaalde groepsrente. Over de ontvangen groepsrente had Willem Vermeend de gedachte om de Nederlandse multinationals een concernfinancieringsregime te bieden, in ruil voor het terughalen van naar het buitenland weggelekte miljarden naar Nederland. In de carrot and stick approach was de wortel het concernfinancieringsregime, resulterend in toen 20% belastingdruk. Bij een tarief van 35% was dat 7%. De stok was het afsluiten van de al te eenvoudige route voor de deelnemingsvrijstelling naar de passieve groepsfinancieringsmaatschappij in het buitenland. Dat regime is als staatssteun aangemerkt. In 2003 faseerden voor het eerst beschikkingen uit die in 1997 voor een duur van tien jaar waren afgegeven, voor 2007. Voor de laatste beschikkingen faseert dit uit in 2010, gelijk met de uitfasering van het Belgische Coördinatie

Centrum. Dat was eveneens in de tang genomen met het staatssteunartikel uit het Europees Verdrag.

Het was niet verwonderlijk dat op 1 januari 2007 het vangnet voor deze groep al klaar lag, in de vorm van een rentebox opgenomen in Wet op de vennootschapsbelasting. Alleen, van het begin af aan werd de vraag opgeroepen of die optionele rentebox niet net zo hard een vorm van staatssteun zou zijn. Om die reden is ze wel in de wet opgenomen, maar nog niet in werking getreden. De discussie die volgde heeft geleid tot aanpassing van de groepsrentebox. Zij is zodanig aangepast, dat zij als verplicht in de vennootschapsbelasting zou moeten worden ingevoerd. Dat maakte de groepsrentebox van een faciliteit, waarbij men ongeveer 25% tegen 5% kon ontvangen, tot een generieke aftrekbeperkende maatregel. Dat kan voordelig uitpakken voor de een, degene die per saldo rente van de groep ontvangt, maar zeer nadelig voor de ander, degene die per saldo renteaftrek zou willen claimen voor rentebetaling aan de groepsmaatschappij. De uitleg, in de vorm van het mitigeren van een generieke aftrekbeperking - 80% van de rente zou de facto niet meer aftrekbaar zijn - en van het kunnen traceren naar uiteindelijke externe financiering, zette de deur op een kier in de Consultatienota groepsrentebox. Het bleek heel lastig te zijn om die deur verder open te zetten, niet vanwege onwil van de betrokken partijen, maar simpelweg omdat er ondertussen een positieve staatssteunbeschikking lag vanuit Brussel, die eigenlijk de groepsrentebox in beton fixeerde. Het werd heel lastig gemaakt, want als wijzigingen in de groepsrentebox zouden worden doorgevoerd, zou elke wijziging meteen de vraag oproepen of die wijziging wel gedekt wordt door of zij een positieve staatssteunbeschikking. Met positief bedoel ik dat het geen steun is. Roept dat niet weer een zodanige onzekerheid op dat niemand die rentebox durft te gebruiken? Ter illustratie: Hongarije heeft nu een 75% vrijstelling ter voorkoming van dubbele belasting voor uit het buitenland ontvangen groepsrente, maar in de praktijk durft niemand die mogelijkheid te gebruiken, omdat het risico tamelijk groot is dat dit voordeel moet worden terugbetaald als het eenmaal als staatssteun zou zijn aangemerkt. Dus was er een impasse, die heeft geleid tot het in feite doorschuiven van de hete aardappel in de sinterklaasbrief van 5 december naar de studiegcommissie. Wat te doen met groepsrente?

Ten aanzien van betaalde groepsrente is er ook een hele historie geweest. Ik begin met de invoering van artikel 10a Vpb in 1997. Er was de temporisering van

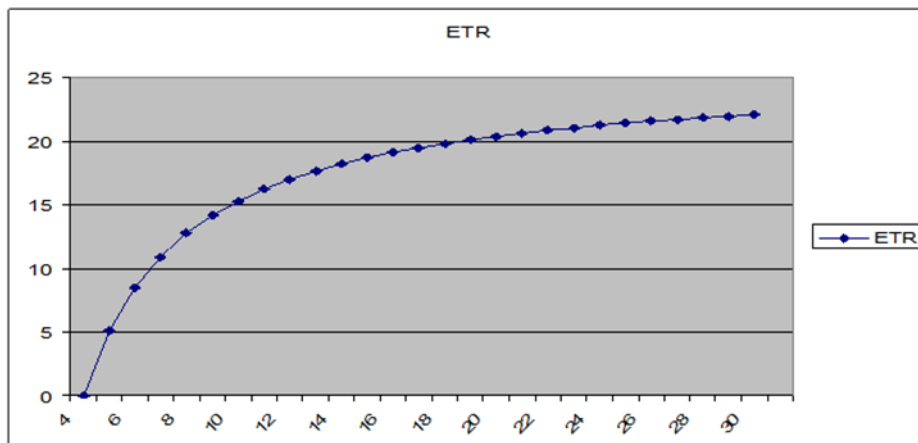
renteaftrek voor overnameholdings. In 2004 vond een reparatie van het Bosal-arrest plaats door middel van de invoering van de thin cap-regeling. In 1997 werd nog gezegd dat artikel 10a een keuze was. Er werd toen niet gekozen voor de thin cap-regeling. In 2004 bleek men te zitten met een thin cap en artikel 10a. In 2007 volgde afschaffing van de overnameholdingbepaling. De problematiek werd in feite doorgeschoven naar artikel 10a. Op dat moment werd geconstateerd dat het hele woud van renteaftrek beperkende maatregelen ergens nog te beperkt was, omdat het alleen groepsrente betreft. Heel veel rente verschijnt, al dan niet gestructureerd, als externe rente die niet wordt aangepakt. Er kwam een politieke druk.

Stef gaf net aan dat hij een beoordeling van het rapport van de studietoelichting wilde aan de hand van de opdracht die is meegegeven. De opdracht ten aanzien van de rente was het gelijk trekken van de behandeling van eigen vermogen en vreemd vermogen, althans het zoveel mogelijk reduceren van de spanning tussen die twee. In de sinterklaasbrief werd de oorspronkelijk meegegeven opdracht aangevuld met het zoeken naar een alternatief voor de groepsrentebox. Aangegeven werd dat dit nodig is voor de aanwezigheid van hoofdkantoren in Nederland, die de economie zou stimuleren. Daarbij zou moeten worden gezocht naar een internationaal concurrerend effectief tarief. Tegelijkertijd werd in de sinterklaasbrief meegegeven dat het Bosal-gat moest worden gerepareerd en dat ook iets moest worden gedaan aan de overnameholding. Voor de overnameholding zou men een eigen koers willen inslaan.

Ik leg wat het voorstel van de studietoelichting geworden is naast de specifieke renteopdracht. Allereerst is na een korte beschouwing het idee van volledige defiscalisering van rente in de vennootschapsbelasting weggeschreven. Het gaat dan om defiscalisering van groepsrente ofwel van groepsrente en externe rente, ook wel aangeduid met de term CBIT. Dat zou schadelijk zijn voor buitenlandse investeerders die reële activiteiten in Nederland opstarten en dat veelal financieren met vreemd vermogen. Dat is de conclusie die getrokken is in het proces naar aanleiding van de Consultatienota. Ik denk dat die door veel mensen wordt gedeeld. Zonder aanpassing aan de aftrekkant van de rentebox kunnen er, helemaal bij defiscalisering, schadelijke economische effecten uit voortvloeien. Het is wel opmerkelijk dat er blijkbaar een voortschrijdend inzicht is. Eerder hadden twee leden van de commissie zich juist voorstander betoond van defiscalisering.

Voorstel Studiecommissie

- **Géén defiscalisering groepsrente of externe rente**
- schadelijk voor inbound investment
- **Wèl: invoering vermogensaftrek (“VA”)**
- bijv. 4% op EV

Wat wordt er voorgesteld? Invoering van de vermogensaftrek. Ik ga ervan uit dat de meesten van u het rapport hebben bekeken en er in grote lijnen mee bekend zijn. Wat doet de vermogensaftrek? Ik ga uit van een voorbeeldpercentage van 4 op eigen vermogen. Dat resulteert bij een rendement van 4 in een grondslag van 0, dus ook een effectieve druk van 0. Maar bij een grondslag van 8, dus bij een winst van 8 vóór vermogensaftrek, wordt de winst gehalveerd. Je komt dan dus uit op de helft van het Nederlandse Vpb-tarief, als wij kijken naar het statutaire tarief. Dat zit al op 12,75. Zo gaat het verder. Hoe hoger je rendement, hoe hoger je effectieve druk.

Wat betekent dat voor de aantrekkelijkheid van de vermogensaftrek? Die vraag kan alleen worden beantwoord als je weet wat de doelstelling is van de vermogensaftrek. Wij hebben net in de opdracht van de commissie gezien dat dit het voor een deel neutraliseren of mitigeren van de spanning tussen eigen vermogen en vreemd vermogen is. Ook als je, net als ik, geen econoom bent, kun je wel aannemen dat de vermogensaftrek aan die doelstelling beantwoord. Kijk je echter naar de doelstelling om groepsfinanciering in Nederland te accommoderen, met

name de rente-inkomsten laag te belasten, dan mis ik in het rapport een heel duidelijke toetsing of dit nu het instrument is dat geschikt is om groepsgefinancierde activiteiten ten eerste voor de Nederlandse multinationals in Nederland te behouden en ten tweede om buitenlandse multinationals naar Nederland toe te trekken. De eerste gedachte die opkomt is, dat dit een heel dure maatregel is, waarbij je eigenlijk met hagel op iedereen schiet. Iedereen heeft er voordeel van, maar wij willen eigenlijk een heel specifieke kleine groep stimuleren om de groepsfinancieringsactiviteit in Nederland uit te voeren. Of er een doelstelling is of een verborgen doelstelling? Ik weet het niet. Ik kan het niet terugvinden in het rapport. Ik vind het daarom moeilijk kritiek te verwoorden. Ik kan niet nagaan of het stimuleren van concernfinancieringsactiviteiten in Nederland nu echt een onderliggende drijfveer is geweest voor het voorstel inzake vermogensaftrek. Maar als het zo is, mis ik een uitgebreide toetsing of dit het geschikte instrument is.

In de Consultatienota hebben wij over de groepsrentebox gezien dat er een groot onderscheid is tussen de positie van de Nederlandse multinationals en die van de buitenlandse multinationals met dochtermaatschappijen in Nederland. Wij zien misschien een tariefsverschil. De Nederlandse multinationals vinden het misschien prima om 5% te betalen. Zij hebben veel minder alternatieven dan de buitenlandse multinationals, die gewend zijn aan het Belgische BCC-tarief tussen een half en een procent. Zij komen bij 5% niet naar Nederland. Het kan best aantrekkelijk zijn voor de een maar niet aantrekkelijk voor de ander. Dat hoeft helemaal niet erg te zijn, als wij maar met z'n allen weten wat wij willen en welk instrument wij daarvoor inzetten.

Mijn eigen praktijkervaring is misschien te beperkt om een afgewogen oordeel te geven, maar van de grote Belgische coördinatiecentra die buitenlandse multinationals in België hadden voor hun groepsfinancieringsactiviteiten, zie ik er niet een in België blijven. Ik zie ze allemaal vertrekken naar Zwitserland, Luxemburg of Singapore. Kennelijk is het Belgische notionele interestaftrekregime niet aantrekkelijk genoeg om groepsfinancieringsactiviteiten van buitenlandse multinationals in België te houden. Het is misschien een sweeping statement. Ik heb er geen onderzoek naar gedaan. Ik weet het alleen uit eigen waarneming van een klein aantal gevallen. Als wij de vermogensaftrek willen invoeren voor het stimuleren van groepsfinanciering, beveel ik op z'n minst een stevig onderzoek aan naar alle partijen die in België bekend waren en daar een Belgisch Coördinatie Centrum hadden. Kan invoering van een vermogensaftrek groepsfinanciering bewerkstelligen?

De beperkingen zijn in de praktijk bekend. Je kunt een renteachtig element laten neerslaan in de notionele interestaftrekvennootschap, maar allerlei koersfluctuaties kun je daarin niet opvangen. Een hoger rendement leidt tot een exploderende effectieve belastingdruk. Je zit zo op 15%.

Er is een gebrek aan openheid. Misschien is openheid hier niet het goede woord, maar laat ik dan maar spreken over een gebrek aan klaarheid over de exacte beweegredenen. Dat bemoeilijkt ook vandaag een zuivere discussie over voor- en nadelen. Wij weten niet aan welke criteria wij het voorstel moeten toetsen.

Meer als intermezzo, want het is geen zwaarwegend punt, wijs ik op een stukje tekst dat in het rapport zelf is ingekaderd, over iets dat nog nader moet worden bekeken. Dat zou leiden tot een double dip. Mij was niet helemaal duidelijk wat ermee wordt bedoeld, maar ik vermoed het volgende. Als een buitenlandse vennootschap kapitaal stort in een Nederlandse BV, die dan gebruik maakt van vermogensaftrek, en die buitenlandse vennootschap in een "Bosal-situatie" verkeert, omdat zij kapitaal kan storten in een aftrekbare financiering met vreemd vermogen, dan is er zowel een aftrek op het Nederlandse niveau als een aftrek op het buitenlandse niveau. Dat hoeft helemaal niet erg te zijn. Het is eigenlijk een normatieve vraag of wij dat erg vinden. Ik vond het toch opmerkelijk dat er in het rapport een halve bladzijde aan is besteed.

Toevallig kwam ik onlangs iemand tegen die opmerkte dat er met België een periode is geweest dat men met hybride instrumenten Belgische vennootschappen kon financieren. Een hybride instrument is een aftrek van rente in België, die bijvoorbeeld in Luxemburg als dividend wordt gezien en onbelast als deelnemersvrijstelling kan worden ontvangen. Sinds België de notionele interestaftrek heeft ingevoerd hoeft dat niet meer. Een bijna cynische constatering is dat de notionele interestaftrek in de plaats komt van de hybride instrumenten. De Ecofin heeft net de vorige week vergaderd. Zij is op weg naar besluitvorming om hybride instrumenten om zeep te helpen, omdat die niet zouden passen in een interne markt zonder schadelijke belastingconcurrentie. Ik plaats deze kanttekening even omdat ik het een grappig punt vind, maar wij hoeven er niet fundamenteel onze voorkeur voor of onze afkeuring over de vermogensaftrek door te laten bepalen.

Het wordt ernstiger als wij op de details van de vermogensaftrek ingaan, want die blijkt niet alleen uit aftrek te bestaan, maar er wordt ook een vermogensbijtelling voorgesteld. Er staan mooie voorbeeldjes in het rapport. Bij een negatief eigen

vermogen krijgt men een forfaitair rendement bij geteld. Wanneer krijg je onder andere een negatief eigen vermogen? De waarde van deelnemingen moet je aftrekken van je eigen vermogen. Je krijgt onder andere een negatief eigen vermogen als je meer deelnemingen hebt aan boekwaarde dan eigen vermogen. Dan komt er een bijtelling. Ook als je operationele verliezen hebt, kun je in een bijtellingssituatie komen. Als ik het goed begrijp, komt de vermogensbijtelling in de plaats van een beperking van de renteaftrek. Toen ik het voor het eerst las, vond ik het een briljante vondst. Het is eenvoudig. Je begrijpt meteen hoe het werkt. Het is weer eens wat anders dan beperking van renteaftrek. Het is robuust en effectief. Ik zie nog steeds de charme van het systeem. Toen ik er wat op doorkauwde vroeg ik mij echter af of de boodschap aan het buitenland nu wordt dat Nederland vermogensaftrek gaat invoeren, maar, pas op, er komt ook een vermogensbijtelling. Is dat uit een oogpunt van vestigingsklimaat niet een veel slechtere boodschap dan het beperken van de renteaftrek in heel specifieke situaties? Misschien bedoelen wij hetzelfde, maar het lijkt mij uit een oogpunt van perceptie in het buitenland niet zo'n handige verpakking voor een nieuw systeem.

Dan is er een risico van overkill – dat hebben wij echter bij elke maatregel – doordat er wel een bijtelling maar de facto geen renteaftrek is.. Wij bestrijden derhalve iets wat niet hoeft te worden bestreden. Er is ook sprake van een risico op underkill, doordat de bijtelling van 4% veel lager is dan de rente die wordt afgetrokken tegen 7%. Wij hebben een bijtelling op het niveau van rente en de charme van de rentebox was dat hij ook zag op mutaties in de hoofdsom, inclusief valutaresultaten. Die match ben je nu kwijt. Verder zit er misschien nog een verkapt overkill in – dat is echter een heel fundamentele discussie – in verband met de vraag of er wel sprake is van een Bosal-gat. Er wordt rente afgetrokken die volgens onze samenhanggedachte bij de crediteur belast is. Die samenhang wordt doorbroken door internationale tax planning, omdat in heel veel gevallen de ontvangen rente daar neerslaat waar zij niet wordt belast. In beginsel hebben wij echter een aftrek van zakelijke rente tegenover in principe belastbaarheid van de rente. Ik heb in een eerder verband gezegd dat Bosal ons is overkomen en dat wij nu spreken van het Bosal-gat maar toen ook de vraag opgeworpen, of iemand van mening is dat sprake is van een hypotheekrentegat. Ik denk dat u dat woord niet eens kent. Toch vind ik dat wij, als wij spreken van een Bosal-gat, waarbij renteaftrek staat tegenover niet belast inkomen, eigenlijk ook moeten spreken van een hypotheekrentegat, waarbij

immers ook renteaftrek staat tegenover niet belaste inkomsten. Het is dus maar hoe je er tegen aankijkt.

Kijk ik vanuit politiek en budget naar de vermogensaftrek en leg ik mijn oor te luisteren bij onze Zuiderburen, dan rijst de vraag of vermogensaftrek eigenlijk geen onrustig bezit is. Elk jaar kan de hoogte van de aftrek ter discussie staan en dat geldt ook voor het systeem an sich. Het zal extraatje blijven; het is geen inherent onderdeel van het systeem, waardoor het ieder jaar vatbaar is voor politiek of budgettair getinte discussies. Easy come, easy go.

Wij weten ook niet of hij de gewenste economische effecten heeft. Wij moeten trouwens eerst vaststellen wat wij wensen. Als wij groepsfinancieringsactiviteiten wensen, moeten wij onderzoek doen in België en nagaan hoe deze daar uitpakken. Wij zien dat door toevoeging van de vermogensbijtelling een heel nadelig effect ontstaat voor juist degenen die door de groepsrentebox zouden worden bevoordeeld, namelijk de Nederlandse multinationals. Doen wij er dus wel verstandig aan om de discussie over de vermogensaftrek te belasten met een discussie over Bosal-reparatie. Nu hoort het bij elkaar: vermogensaftrek en vermogensbijtelling zijn één systeem. Ik zou eigenlijk – dat was ook de uitkomst van de workshop die ik samen met Frank Engelen gaf op het jaarcongres van de NOB – weer terug naar af willen gaan en Bosal-reparatie en de opbrengsten die dat genereert willen loskoppelen van de vermogensaftrek en hen beide op hun eigen merites willen beoordelen. De middelen die je extra genereert door aftrekbeperking zou je ter vrije keuze kunnen inzetten voor een vermogensaftrekbeperking dan wel een tariefsverlaging. Waarom zou je ze desnoods ook niet inzetten voor afschaffing van de dividendbelasting! Het zijn keuzen waarover wij vrij moeten kunnen praten.

Wat mij bevreemdt is de doelstelling neutraliseren van het verschil tussen eigen vermogen- en vreemd vermogenfinanciering door als uitgangspunt te nemen dat rente op vreemd vermogen aftrekbaar is. Eigenlijk moet primair dividend dan ook aftrekbaar zijn. Over het dividend wordt vervolgens echter 15% dividendbelasting geheven maar over de betaalde rente geen bronbelasting. Als je neutraliteit als uitgangspunt neemt moet je toch eigenlijk ook iets vinden van de dividendbelasting.
(Applaus)

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Dank u wel, mijnheer Bellingwout.

Ik verzoek de heer Strik naar voren te komen.

Mr.drs. S.A.W.J. Strik: In de eerste plaats dank ik de vereniging zeer voor de uitnodiging om een aantal woorden te wijden aan de IB-aspecten. De IB is zoals bekend nog altijd de Koningin der belastingen. Ik denk dat er heel veel over te vertellen is.

Iedereen die het rapport leest zal het opvallen dat er geen grote stelselwijzigingen worden voorgesteld: geen ondernemingswinstbelasting, geen vlaktaks, geen loonsomheffing. Ook aan de leefvormen wordt niet gesleuteld. Opvallend is inderdaad dat de grotere stelselwijzigingen heel snel worden afgeserveerd. Er wordt een korte overweging gegeven, er wordt iets nadeligs geconstateerd en dan wordt geconcludeerd dat een wijziging niet moeten doorgaan. Toch is de vraag of wij daar erg rouwig om moeten zijn. Ik geef toe dat het een inschatting is maar ik kan mij heel wel voorstellen dat, mede gelet op het economisch tij, grote stelselwijzigingen heel bezwaarlijk zijn. Zij hebben grote effecten en het is de vraag of het lukt ze door te voeren. Koen Caminada maakte er al een opmerking over. Hij is econoom en hij zal het ongetwijfeld beter weten dan ik maar als ik terugkijk naar de invoering van de Wet IB 2001 is naar mijn gevoel duidelijk dat voor een soepele invoering veel smeerolie nodig is. In de toekomst ontbreekt die smeerolie naar mijn overtuiging.

De commissie vaart een erg pragmatische koers met een uitruil van kortingen tegen aftrekposten, waarbij ik mij ook afvraag of het werkt en of alles erin betrokken is. Wanneer wij spreken over de IB – die observatie moet toch ook worden gemaakt – spelen solidariteit, draagkracht, ethiek en dergelijke zaken toch al snel een rol. Die zaken komen echter nauwelijks aan de orde in het rapport. Letterlijk wordt gezegd dat het een kwestie van politieke overtuiging is. Mijn observatie is dat efficiency het gaat winnen van equity. Het gaat om eenvoud, uitvoerbaarheid. Helder is ook dat de heffing van 60% volgens het rapport economisch nadelig is. Economische rationaliteit wint het in het stuk van ethische rationaliteit. Hetzelfde kan worden gezegd van box 3. Ik kom daarop terug bij een stelling.

Vervolgens wil ik iets zeggen over de vermogensaftrek DGA. Ik ga niet in op de vermogensaftrekbeschouwing in de vennootschapsbelasting, want dat is al gebeurd. Ik kon mij erg vinden in hetgeen Jaap Bellingwout vertelde. Ik tune in op de DGA. Wat betreft de vermogensaftrek in de BV is al gemeld dat de vermogensaftrek een geweldige uitstraling heeft. Overall komen wij die aftrek tegen. De vraag rijst inderdaad of de IB-ondernemer ook moet profiteren van die aftrek. Door die uitstraling heeft iedereen er evenwel profijt van. Er vindt bij de DGA echter wel belastingheffing plaats in box 2. Dat brengt de effectieve druk op 25% in plaats van 44%. Als ik het goed zie, gaat het automatisch. Je hoeft er niets voor af te regelen in de wet. Doordat er geen vennootschapsbelasting verschuldigd is over een bepaald traject daalt over dat stukje winst het tarief naar 25%, omdat uitsluitend nog in de IB wordt geheven. Hierbij ga ik uit van het afschaffen van het tariefopstapje.

Er wordt een opmerking gemaakt over het tijdstip van heffing, namelijk bij uitdeling. Meer wordt er niet over gezegd. Ik ga er daarom van uit dat er niet iets van een fictief rendement komt. Automatisch krijg je natuurlijk ook heffing wanneer er AB-winst wordt gegenereerd bij verkoop, althans wanneer dat voordeel nog steeds in het verkoopresultaat is begrepen. Bij uitdeling zou je “de plas kunnen ophouden”.

De afschaffing van het tariefopstapje is een belangrijk punt. Voor de beursfondsen maakt het allemaal niet uit. Ik ga er althans van uit dat het dividend niet wordt verhoogd als het tariefopstapje wordt afgeschaft. Voor het MKB kan het echter heel majeur zijn. Ik heb dat niet verzonnen, want het is ook al opgemerkt door de commissie. Voor een MKB-ondernemer bedraagt het nadeel maximaal € 8.000. Dat bedrag wil je natuurlijk graag “terugverdienen” door de vermogensaftrek. Ga je dan wat rekenen dan kom je tot de conclusie dat je meer dan € 1 mln. aan fiscaal eigen vermogen moet bezitten om dat terug te verdienen. Je kunt je afvragen of daaraan in erg veel situaties kan worden voldaan. Je kunt snel over zo'n achteruitgang heenstappen maar ik denk toch dat dit heel belangrijke issues gaan worden als deze voorstellen eventueel in discussie komen. Ik zie dus in veel MKB-situaties een fiscaal nadeel ontstaan.

Dan de IB-ondernemer. Er staat: “voor ondernemers”. Verder wordt er niets gezegd. Geldt het dan ook voor medegerechtigden en voor quasi-commandieten? En waarom geldt het eigenlijk ook niet voor de TBS! Het gaat hier om de belastingheffing op kapitaalbeloning. Principieel beschouwd zie je dat natuurlijk niet alleen optreden bij ondernemers maar ook bij medegerechtigden, quasi-commandieten en

resultaatgenieters. Als je dit doet, moet je mijns inziens consequent zijn en de hele categorie laten delen in deze faciliteit. Ook een commandiet heeft kapitaal verstrekt en krijgt inkomen uit kapitaal. Waarom wordt op die beloning dan geen vrijstelling verleend van 4% van het fiscaal eigen vermogen! Er wordt geen enkel argument voor gegeven. Wij hebben al eerder meegemaakt – ik refereer aan de MKB-winstvrijstelling in 2007 – dat met oneigenlijke argumenten de TBS'ers er buiten werden gehouden. Gelukkig is de wetgever per 1 januari jl. van zijn schreden teruggekeerd maar het was echt een foute move. Ik breng het daarom nu maar in omdat ik vind dat het gewoon keurig moet gebeuren.

Het bedrag van de aftrek wordt belast in box 2. Het effect is dus 25% belastingdruk in plaats van maximaal 44%. Waar komt die 44% vandaan? De commissie gaat ervan uit dat de MKB-winstvrijstelling op 15% wordt gesteld. Nu komen wij op een belangrijk punt, namelijk: wanneer wordt er geheven? De commissie zwijgt daar in alle talen over. Wij moeten beseffen dat de IB in dit opzicht heel anders werkt dan een BV en een DGA, waarbij je op een gegeven moment een uitdeling krijgt. De commissie zegt er niets over maar het zou kunnen zijn dat de oplossing is jaarlijks een forfaitaire of fictieve heffing van 4% op te leggen. Als dat de oplossing is, is het heel bezwaarlijk. Ik hoop dat iedereen ziet dat de vraag is wanneer je belasting moet heffen over die 25%. Bij een DGA kun je zeggen dat het bij de uitdeling kan gebeuren maar hier zul je toch iets moeten regelen.

De effecten van het inleveren van de zelfstandigenaftrek zijn moeilijker te berekenen, wat ook heeft te maken met de tariefsopbouw. De winnaars zijn duidelijk degenen met een hoog fiscaal eigen vermogen en de verliezers degenen met een laag fiscaal eigen vermogen. Ik denk dat veel zzp'ers in de min komen. Vervolgens kom ik op een pijnpuntje, namelijk de verliessituatie. Je wordt niet belast maar je hebt wel een vermogensaftrek. Als die jaarlijks fictief wordt belast, heb je een probleem. Ik denk aan agrariërs. Mensen in die sector werkzaam wijzen mij erop dat er onder hen zijn met een hoog fiscaal eigen vermogen. Gelet op het economisch tij kan dit wel eens negatief zijn. Het is duidelijk welk drama zich dan voltrekt.

Bij de vermogensbijtelling sta ik kort stil. Voor de IB-ondernemer wil de commissie geen bijtelling. Ik vind de onderbouwing daarvoor wel erg mager. Er wordt gezegd dat je er geen deelnemingen ziet. Bellingwout wees al op de saldering met de post deelneming. Het is echter geen fundamenteel punt, want het fiscaal eigen vermogen kan verdampt zijn. Het voorstel van de commissie is echter wel praktisch.

Ik kan mij er dan ook wel iets bij voorstellen. Bij de BV DGA is wel sprake van een bijtelling. Naar mijn overtuiging heeft dat grote gevolgen voor het MKB. Wij zien heel vaak dat reparatiewetgeving wordt aangezwengeld door problemen bij het internationale bedrijfsleven. Ik denk in het bijzonder aan de excessieve renteaftrek bij Bosal en de overnames door middel van holdingstructuren. Er wordt dan iets bedacht om daar een rem op te zetten. Vervolgens krijg je – zo zit nu eenmaal onze Wet op de vennootschapsbelasting in elkaar – de uitstraling naar alles wat eronder zit. Om het MKB enigszins uit de wind te houden wordt dan in de praktijk gezorgd voor een vrijstelling, een franchise of iets dergelijks. 15.ad Vpb was een vrij ruime vrijstelling, 10.d Vpb is veel te weinig, peanuts. Wil je dit doen, dan moet je maatregelen nemen, want anders gaat het fout.

Overnameholding

BV M				Fiscale eenheid BV M			
Onderneming	100	EV	100	Onderneming	100	EV	-/-700
Deelneming	<u>900</u>	VV	<u>900</u>	Onderneming	<u>100</u>	VV	<u>900</u>
	1.000		1.000		200		200
BV T							
Onderneming	<u>100</u>	EV	<u>100</u>				
	1.000		1.000				
In totaal over 900 renteaftrek, en over 700 vermogensbijtelling (800 vermogensbijtelling bij M, 100 vermogensaftrek bij T)				In totaal over 900 renteaftrek, en over 700 vermogensbijtelling			

8

Ik moet hier even wijzen op een fout in de telling in dit balansje uit het rapport. Wij kennen allemaal het Bijbelverhaal van de wonderbare spijziging. Daarbij ging het om broden en vissen. Hier gaat het om een wonderbare optelling. Op die manier word je snel rijk. Er staat echter een nul te veel bij BV T, maar dat had u natuurlijk allemaal al gezien.

Je zou dit balansje kunnen zien bij een overname door een private equity fund. Het kan echter ook een overname in de familiesfeer betreffen. De effecten zijn hier dat links nog niet fiscaal is gevoegd. Rechts is fiscaal gevoegd. Als je gaat rekenen blijkt dat het niet uitmaakt. Wij komen hier in totaal uit op een renteaftrek van 900. De commissie zegt dat wij wel een vermogensbijtelling krijgen maar de renteaftrekbeperkende regelingen worden allemaal afgeschaft. Rechts hebben wij de fiscale eenheid gekregen, tezamen met de overgenomen vennootschap. Er is een vreemd vermogen van 900. Kennelijk is dat gebeurd om de deelneming te kopen, want die is ook 900 waard. Daar hebben wij renteaftrek over, zowel nu als in de toekomst. Ik ga er even van uit dat wij hier geen verbonden rente hebben. Je loopt dan aan tegen 10.ad. Wij hebben dus hier de renteaftrek op fiscaal vreemd vermogen. Wij hebben hier echter een fiscaal eigen vermogen dat als gevolg van het goodwillgat negatief is geworden. Dat zal ons onder het huidige systeem worst zijn maar in het nieuwe systeem leidt het tot een bijtelling van 4% over die 700. Wellicht is die bedoeld is om excessieve renteaftrek bij overnames in de sfeer van private equity funds tegen te gaan maar de consequentie is dat een normale bedrijfsovername in de MKB-sfeer onmogelijk wordt gemaakt. Dit zal daarom een heel belangrijk aandachtspunt moeten zijn.

Het valt mij op dat de commissie de vermogensaftrek en de vermogensbijtelling bij elkaar optelt en zegt dat er een financieringsproblematiek van € 1,5 mld. is. Dat betekent dat het bestrijden van de excessieve renteaftrek de facto helemaal niets oplevert. Kennelijk is het zo dat de vermogensaftrek die dan ook in den brede wordt geboden – iedereen mag erin delen, wat mij betreft dus ook de resultaatgenieter, hoewel dat hier waarschijnlijk niet is meegenomen –per saldo nog steeds negatief uitkomt. Die hele exercitie levert niets op, kost zelfs alleen maar geld. Vervolgens gaat men kijken hoe het moet worden gefinancierd. Principieel zegt men dan dat het tarief niet omhooggaat. Ik kan mij daar iets bij voorstellen. De aanwending van het potje voor de rentebox zit nu in het tariefopstapje. Dat opstapje wordt afgeschaft, dus het geld houd je over en kun je hiervoor gebruiken. De btw moet dan met een half miljard worden verhoogd. Hoewel het niet mijn vak is kan ik mij voorstellen dat een minister van Financiën zich afvraagt of hij dat moet doen vanwege de inflatiebevorderende aspecten. Voorts wordt een stuk van de last verschoven naar particulieren. Dat is een politieke keuze maar ik denk dat dit er wel inzit.

De commissie probeert evenwicht te brengen tussen de DGA en de IB-ondernemer. Opvallend is dat men daar voor een heel stuk in slaagt maar dat het mislukt waar het gaat om arbeidsinkomen. Dat heeft te maken met het feit dat men kiest voor het arbeidsinkomen bij de IB-ondernemer. De component in de winst toerekenbare arbeid blijft belast met maximaal 44%, terwijl het bij de DGA naar maximaal 52% gaat. Daar zit een verschil. Daar heeft de commissie over nagedacht. Zij acht dit toch de beste oplossing maar het klopt natuurlijk niet. Er is nog een alternatief en dat is dat het toptarief op arbeidsinkomen überhaupt naar 44% gaat. Je kunt natuurlijk niet een gebruikelijk-loonregeling gaan introduceren voor de IB-ondernemer. Dat is een onbegaanbare weg.

Op mijn laatste slide staan mijn conclusies en stellingen.

Conclusies/stellingen

- Commissie vaart pragmatische koers, dat is verstandig omdat
 - Grote stelselwijzigingen maken weinig kans van slagen bij economische tegenwind
 - Wetenschap adviseert verdeeld
- Uitrust kortingen/afrekken tegen lager tarief is onvermijdelijk; wij kunnen ons geen 'rechtvaardige' IB meer veroorloven
 - Efficiency wint het de komende jaren van solidariteit
- Invoering vermogensaftrek heeft grote gevolgen voor alle sectoren van het bedrijfsleven (inclusief MKB) en particulieren (BTW). Vier randvoorwaarden:
 - Vermogensaftrek moet effectief zijn
 - Gedeeltelijke neutralisering eigen/vreemd vermogen
 - Als instrument ter bevordering van concernfinanciering vanuit NL
 - Lastenschuif evenwichtig
 - Er worden geen 'rechthebbenden' uitgezonderd
 - Budgettaire compensatiemaatregelen, zoals verhoging BTW, acceptabel
- Terecht dat Commissie kiest voor continuering Box 3.

De commissie vaart heel verstandig een pragmatische koers. Het is natuurlijk prachtig een grand design neer te zetten maar misschien kom je hiermee in de praktijk toch verder. Zoals ik al zei gaat efficiency het winnen van solidariteit. Dat heeft vooral te maken met het feit dat bij de overheid moet worden ingekrompen. Als buitenstaander zeg ik dat dit bij de belastingdienst alleen lukt wanneer de regeldruk vermindert. Als dat gebeurt, wordt alles eenvoudiger en robuuster. Dat wordt de trend in de IB, Ik denk inderdaad dat wij ons in de toekomst geen rechtvaardige en subtiele vorm van IB meer kunnen veroorloven.

Wat betreft de vermogensaftrek ben ik het op heel veel punten domweg met Jaap Bellingwout eens. Ik heb een aantal randvoorwaarden geformuleerd. Als daaraan niet wordt voldaan, moeten wij er mijns inziens niet aan beginnen. Zoals Bellingwout aangaf moet de aftrek effectief zijn. De neutralisering zal wel lukken maar of de vermogensaftrek een instrument ter bevordering van concernfinanciering is, is zeer twijfelachtig. De lastenschuif moet evenwichtig zijn. Zoals ik heb gezegd is de uitruil met het tariefopstapje uitermate problematisch. Ik vind ook dat geen rechthebbenden, zoals de medegerechtigden, moeten worden uitgezonderd en dat de budgettaire compensatiemaatregelen zoals de btw acceptabel moeten zijn.

De commissie kiest terecht voor continuering in box 3. (*Applaus*)

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Dank u wel, mijnheer Strik.

Prof.dr. P. Kavelaars: Voorzitter. Ik heb het blokje loon- en inkomstenbelasting. Dat overlapt gedeeltelijk de onderwerpen van Simon Strik. Wij hebben vanmorgen nog even overleg gehad. Hij zou de eigen woning en box 3, sparen en beleggen, ook doen. Hij voorzag al dat dit wellicht wat te veel tijd zou kosten. Ik kon dat overnemen. Ik begreep dat zijn stellingname vooral was dat het een politieke problematiek was. Vanuit een vaktechnisch wetenschappelijk en sociaalwetenschappelijk oogpunt was er niet veel aan toe te voegen. Ik denk toch dat het wat anders is. Ik wil mijn betoog als volgt opbouwen: de eigen woning, de woningmarkt, toekomstvoorzieningen, loon(som)belasting en overige onderwerpen, waaronder met name box 3, sparen en beleggen, vermogens- en vermogenswinstbelasting. Ik betwijfel overigens of ik dit in 20 minuten zal redden, want het zijn omvangrijke dossiers. De onderwerpen lopen wat uiteen. Er is niet al te veel samenhang.

Ik begin met aan te sluiten op het verhaal van Strik over de inkomstenbelasting en de eigen woning. De eigen woning is een politiek issue geworden. Dat is al langer zo, maar het is de afgelopen tijd geïntensiveerd. De denktrant begint langzamerhand om te buigen. Sterker nog, misschien is die al omgebogen. Als je een jaar of vijf, zes geleden over de eigen woning in box 3 sprak, werd je ongeveer verketterd. Nu laat al bijna het merendeel zich er positief over uit. Het is duidelijk dat de richting bijgebogen is. Naar mijn stellige overtuiging zal zij helemaal bijgebogen worden in de situatie waarin het eigen woningbezit vanuit box 1 naar box 3 gaat. Het is terecht dat daaraan in de breedte van het rapport belangrijke

aandacht wordt besteed, maar voordat ik naar de voorstellen van de commissie ga, wilde ik naar een van de andere werkgroepen gaan, werkgroep 4, die aandacht heeft besteed aan het woondossier.

De hypotheekrenteaf trek is natuurlijk een onderdeel van het woondossier. Wij kijken als fiscalisten naar de hypotheekrenteaf trek. Voor de belastingplichtigen gaat het daar natuurlijk om. Hoeveel gaat men erop achteruit of vooruit? Als het naar box 3 gaat, zal dat voor de meesten toch een achteruitgang zijn. De commissie heeft zich, gelet op de opdracht terecht, daarop gericht. Het eigenwoningdossier is natuurlijk weer onderdeel van een veel bredere aangelegenheid, het wonen als zodanig. Er zit ook een huur dossier in. Werkgroep 4 heeft de eigen woning in het brede kader van de woningmarkt enerzijds en de huurmarkt anderzijds geplaatst. Ik vind het op zichzelf jammer dat onze commissie, die heeft gekeken naar de vernieuwing van de belastingen, dat niet heeft gedaan. Gelet op de achtergrond en de opdrachten van de commissie is dat wel begrijpelijk. Wel denk ik dat straks bij de afweging wat met de eigen woning moet gebeuren er meer betekenis toekomt aan wat werkgroep 4 op papier heeft gezet en de varianten die zij heeft bedacht dan aan wat de belastingherzieningscommissie naar voren heeft gebracht.

Het gaat dan vooral om het evenwicht tussen de huurmarkt en de koopmarkt. Ik heb er drie varianten van werkgroep 4 uit gelicht, omdat de twee andere, B en D, afgeleiden zijn van A, C en E. Variant A houdt in dat wij de eigen woning gewoon in box 1 houden, met wat mutaties. Variant C houdt een overheveling naar box 3 in, waarbij wel wat nuanceringen worden aangedacht. Variant E is dat de eigen woning en de financiering daarvan uit het belastingsysteem worden gehaald. Als wij dachten dat wij er daarmee waren, is dat absoluut niet zo. Er zijn nog veel meer varianten bedacht, niet door de werkgroep maar daarbuiten. Ik wijs op het CPB dat een aantal varianten heeft gepresenteerd. Coen Caminada noemde al de commissie van deskundigen van de Sociaal-Economische Raad. Zet men alles achter elkaar dan is er een zeer groot aantal varianten. Ik zal niet zeggen dat er net zoveel varianten zijn als er Nederlanders zijn, maar misschien is dat zo langzamerhand wel het geval. Iedereen heeft er zijn eigen ideeën over. Wilt u er een volledig zicht op hebben, dan verwijs ik u graag naar het Weekblad Fiscaal Recht van afgelopen week. Van den Dool heeft daar alle varianten keurig en compact bij elkaar gezet, zodat zij kunnen worden vergeleken.

Het lijkt mij dat variant E in ieder geval geen doorgang moet vinden. Je kunt daar een aantal argumenten voor aandragen. Het belangrijkste is dat je een heel raar onderscheid zou maken tussen consumptie en investering in de eigen woning en consumptie en investeringen in andere goederen. Dat laat zich niet zo goed plaatsen in het systeem van box 3, als wij dat even als gegeven beschouwen, nog los van een tweede probleem waar je snel tegenaan loopt. Als je defiscaliseert, defiscaliseer je ook de lening, de financiering. Dat betekent dat je een toerekening moet maken van de wijze waarop de financiering tot stand is gekomen. Daar zitten wij natuurlijk niet op te wachten. Een deel zou uiteraard wel aftrekbaar zijn in box 3 en een deel niet. Het is zeer waarschijnlijk dat dan arbitrage nodig is.

In variant A wordt de huidige systematiek overeind gehouden, zij het enigszins beknopt, met een maximum woningschuld. Waar de bedragen precies vandaan komen laat ik even in het midden. Je kunt ook andere percentages en andere bedragen nemen. Naar mijn stellige overtuiging - ik sluit mij daarmee aan bij de commissie - verdient variant C, de overheveling naar box 3 de voorkeur. Het is maar de vraag waarom je onderscheid zou moeten maken tussen een vermogensbestanddeel als de eigen woning en een willekeurig andere vermogensbestanddeel. Dat is in feite historisch gegroeid. Bij de totstandkoming van de IB 2001 is wat gewrongen geprobeerd de eigen woning in box 1 te houden, naar mijn overtuiging alleen om de renteaftrek overeind te houden. De tijd was nog niet rijp om de afschaffing daarvan te verkopen. Wij zijn het er echter allemaal over eens dat de eigen woning niet in die box thuishoort. In die zin lijkt het mij dat voor de eigen woning principieel de variant C zou moeten worden gevolgd, even los van andere elementen daarin. Je vindt er bijvoorbeeld een basisvrijstelling. Daar kom ik dadelijk nog even op terug. Verder is er een 50% plus om de basisvrijstelling voor een deel buiten beschouwing te laten, namelijk het consumptieve aandeel in de eigen woning. Het restant is het bezitsdeel, dat belast zou moeten worden.

Dan zijn er nog enkele andere onderdelen. De afschaffing van de vrijstelling van het kapitaalbezit in de eigen woning is een rare eend in de bijt, die er wat mij betreft zeker uit moet. De commissie komt daar zo meteen mee. Dat stimuleert toch het zo lang mogelijk aanhouden van de schulden op de eigen woning. Het lijkt mij dat wij daar juist zoveel mogelijk van af moeten. Vergeleken met andere landen financieren wij bovenmatig. Dat is ook zeer begrijpelijk, enerzijds door de hypotheekrenteaftrek en anderzijds door de KEW, de SEW en de BEW. Het systeem

zou veel meer moeten stimuleren om sneller tot aflossing van de schuld op de eigen woning over te gaan, maar daar draagt dit niet toe bij.

De overdrachtsbelasting omzetten in een bezitsbelasting komt terug bij de commissie. Ik laat dat even zitten. De huurmarkt wil ik nu niet behandelen.

De commissie heeft een enigszins beperkte eigen analyse en besteedt, zoals gezegd, geen aandacht aan de woningmarkt, om begrijpelijke redenen, maar komt dan wel met de box 3-variant. Zoals ik aangaf is dat wat mij betreft een juiste benadering. Elk vermogensbestanddeel dat niet in box 1 of box 2 hoort moet in box 3, inclusief de financiering ervan. Je moet je dan afvragen, zoals de commissie heeft gedaan, of je een vrijstelling moet invoeren voor het consumptieve deel. De gedachte daar achter is wel een begrijpelijke, namelijk de vergelijking met de huursector. Het deel dat daarmee samenhangt zou niet moeten worden meegenomen met het bezit in box 3. Beide delen zijn gedefiscaliseerd. Tegelijkertijd kun je je afvragen of dat wel terecht is. In box 3 wordt geen rekening gehouden met wat wordt gedaan met vermogensbestanddelen, of die nu wel of niet worden geconsumeerd. Als men in plaats van een eigen woning van vijf ton een plezierjacht van vijf ton heeft, zou er geen verschil moeten zijn. Je kunt je afvragen of dat consumptieve deel eigenlijk wel moet worden vrijgesteld. De commissie gaat daar niet zo uitdrukkelijk op in. Ik ben geneigd om te zeggen dat vanuit dat perspectief het verschil er niet zou moeten zijn. Maakt men een vergelijking met de huurmarkt, dan moet dat element wel worden meegenomen. De benadering dat de eigen woning in box 3 hoort is juist, maar wat mij betreft moet over het consumptieve deel steviger worden nagedacht. De schuld moet uiteraard mee naar die box. Als aanvulling zou ik een stimulans willen meenemen om die schuld wat spoediger af te lossen en niet eindeloos te laten staan. De lening zou bijvoorbeeld annuïtair of zo gedurende een aantal jaren - het mag best een lange periode zijn - niet meer aftrekbaar mogen zijn van het box 3-bezit, al is dit als zodanig een strijdigheid met het systeem van box 3. De aftrekbaarheid van de kapitaalverzekering voor de eigen woning etc. zou om dezelfde reden afgeschaft moeten worden. Er is binnen het principe van de box 3-heffing geen enkele reden om die overeind te houden.

De overdrachtsbelasting blijft een lastige aangelegenheid. Wij weten allemaal dat die overeind wordt gehouden om budgettaire redenen. De voorzitter van de commissie refereerde net even aan het OECD-rapport van gisteren. Dat wilde ik ook doen, want daarin wordt een opmerking gemaakt over de overdrachtsbelasting. De

OECD zegt daarvan dat die zo snel mogelijk moet worden afgeschaft, juist omdat de woningmarkt in Nederland zo enorm op slot zit. Dat lijkt mij een juiste constatering. Als de overdrachtsbelasting met 1% zou worden verminderd, zou het aantal transacties in de woningmarkt met 10% worden verhoogd. Dat is een substantieel belang. De vraag is wat je ermee moet. Een mogelijkheid is omzetting in een bezitsbelasting. Ik vraag mij af waarom dat moet. Is dat om budgettaire redenen of niet? Als de woning in box 3 is ondergebracht, is er al een bezitsbelasting. Waarom zou die dan hoger moeten worden? Wij belasten al het vermogen in box 3 tegen 4%. Het rendement op de eigen woning is 5,7%, zo heeft het CPB inmiddels berekend. Het blijft 4%; of het rendement nu hoog of laag is maakt niet uit. Volgens mij moet die bezitsbelasting helemaal niet in beeld komen, al realiseren wij ons dat dit een gat van een aantal miljarden oplevert. De vraag is echter of je dat op deze manier moet oplossen. Misschien heb ik straks nog een alternatieve suggestie.

Ik ga er nu niet verder op in, maar de overgangperiode mag wat mij betreft wel wat korter zijn dan de 30 jaar die meestal wordt gehanteerd. Het kan ook wel in een jaar of tien. In feite spreken wij over een verhoging van 0,55% naar 4%, dus van ongeveer 3,5%. Als je dat deelt door tien kom je op 0,35% per jaar. Dat moet haalbaar zijn. Dit zijn wat mij betreft de aanvullingen op het eigenwoningdossier.

Ik sluit mij graag aan bij hetgeen Coen Caminada naar voren heeft gebracht over de heffingskortingen. Daar wordt maar weinig aandacht aan besteed, met alle toeslagen etc. Het is eigenlijk de vraag of dit nu zo'n heel zinvol systeem is. Werken die heffingskortingen wel? Zij bestaan. Zij zijn uitvoeringstechnisch redelijk zwaar. De effecten ervan zijn bij mijn weten nog nooit echt doorgemeten. Als je ziet hoe groot het bedrag is dat ermee gemoeid is - Coen heeft het laten zien - dan kun je je afvragen of je daar niet wat aan moet doen, zeker als je de bedragen per persoon bekijkt. Daar kun je misschien net een flat screen van kopen dat 20 centimeter breder is. Of dat nu nodig is, is even de vraag.

Het dossier inzake de toekomstvoorzieningen is heel boeiend, los van de problematiek van de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd van 65 naar 67 jaar. De meesten zijn het wel eens over de noodzaak van die verhoging. Hier gaat het echter om andere delen, namelijk de AOW-component in de eerste twee schijven van de IB en de LB en de vraag of de pensioenopbouw verder moet worden afgetopt. Wat betreft de AOW-premie is de kernvraag in eerste instantie of wij de sociale verzekeringspremies wel overeind moeten houden en ze uiteindelijk toch niet moeten

afschaffen. Het gaat om een sociale taak, waarbij onderscheid moet worden gemaakt tussen sociale bijstand, die wordt betaald uit de algemene middelen, en verzekeringen voor werknemers die uit premies worden betaald. Kijk je naar andere landen, dan kun je zeggen dat het uiteindelijk gaat om een overheidstaak die ertoe strekt mensen een minimumvoorziening te geven. Zo kijkt men er bijvoorbeeld in de Scandinavische landen tegenaan. Er is veel voor te zeggen om de middelen die naar de volksverzekeringen gaan gewoon in het fiscale systeem te stoppen, alleen al om uitvoeringstechnische redenen. Je krijgt uiteraard een veel bredere grondslag voor heffing. Wat mij betreft is echter het nadeel dat je niet meer ziet waarvoor je betaalt. Ik acht dat noodzakelijk en daarom ben ik er wat minder voor, voor die benadering te kiezen, wat niet wegneemt dat zij nader onderzoek verdient gezien de vereenvoudiging en de vergroting van de effectiviteit die zij oplevert. De commissie gaat niet zover. Zij besteedt met name aandacht aan het fiscaliseren van de AOW. De AOW-premie bedraagt op het ogenblik ongeveer 18%. De gedachte is ieder jaar één procent over te hevelen naar het fiscale tarief. Op een gegeven moment is de premieheffing dan uitgefaseerd en heb je een heel brede grondslag, omdat de 65-plussers dan ook gaan meebetalen. Het is duidelijk dat de aanvullende pensioenen er stevig onder gaan lijden. Vanuit de gedachte van de brede grondslag is fiscalisering wenselijk maar vanuit de wenselijkheid dat je ziet waarvoor je betaalt, vind ik die benadering minder aanbevelenswaardig. Kies je echter voor fiscalisering, dan is overheveling van 1% per jaar naar het fiscale tarief het meest evenwichtig. Die aanpak is haalbaar en uitvoerbaar en levert ook niet al te veel pijnpunten op wat betreft de belastingdruk.

Aan het handhaven van de omkeerregel valt helemaal niet te sleutelen. Daarover zijn wij het in Nederland eigenlijk allemaal wel eens. Internationaal is het niet haalbaar en Europeesrechtelijk willen wij het niet. De Europese Commissie is stellig van oordeel dat de omkeerregel de basisregel moet zijn. Qua overgangsbeleid zou sleutelen aan de omkeerregel ook niet uitvoerbaar zijn. Je zou dan van de omkeerregel naar een hoofdregel gaan, iets wat financieringstechnisch gewoon niet op te brengen is. Daarover gaan dus gewoon geen discussies worden gevoerd.

Versobering van de opbouw van het pensioen is wel van belang. Te denken valt aan aftopping en het invoeren van een loongrens. Ook verlaging van het opbouwpercentage is mogelijk. Het opbouwpercentage moet je gelijk houden, omdat het noodzakelijk is om de lagere pensioenen te kunnen blijven betalen, die anders

evenredig naar beneden zouden gaan. Er is wel veel voor te zeggen om aan de bovenkant van het pensioengebouw aftopping toe te passen. Ik heb dat al eerder bepleit, evenals deskundigencommissies. Ook valt te denken aan aftrek in de tweede schijf van de inkomstenbelasting, het hanteren van het maximum van de premieheffing werknemersverzekering, iets wat misschien het meest voor de hand ligt, dan wel het hanteren van de grens van tweemaal modaal. Dat onderdeel van de commissievoorstellen acht ik volstrekt juist maar verlaging van het opbouwpercentage moet zeker niet plaatsvinden.

De spaarloon- en de levensloopregelingen laat ik voor wat zij zijn. Afschaffen van de oudedagsreserve en het pensioen in eigen beheer lijkt mij niet zo'n goed idee. Het idee achter de afschaffing van de oudedagsreserve is dat zij niet hoeft te worden gebruikt voor aanschaffing van een toekomstvoorziening. Dat is eigenlijk een slechte zaak: het zou namelijk wel moeten. Ik vind dat echter geen reden om de oudedagsreserve af te schaffen. Mijns inziens moet je ervoor zorgen dat er voor ondernemers en DGA's een pensioenfaciliteit in de fiscale sfeer is, een oudedagsreserve die verplicht moet worden omgezet in een pensioen. Het is dan ook een logische stap om het pensioen in eigen beheer gewoon te handhaven. Ik zie geen reden voor afschaffing. De wetgeving voor het pensioen in eigen beheer is wel ingewikkeld maar qua uitvoering valt zij mee. Ondernemers hebben geen arbeidsongeschiktheidsverzekering omdat zij geen werknemers zijn en het ondernemersrisico willen nemen. Voor pensioenen geldt echter een ander verhaal. Dat begint pas nadat het ondernemerschap is beëindigd. Er is dan ook reden om daar ten principale geen onderscheid te maken tussen werknemers en ondernemers, of welke willekeurige derden ook.

Ik krijg een signaal dat ik moet gaan afronden. De loonsombelasting is natuurlijk een belangrijk punt. Zij wordt door de commissie niet naar voren geschoven als toekomstperspectief. Bezuinigingswerkgroep 16 wil er wel naar toe in een beperkte vorm, een soort van hybride loonsombelasting. Op langere termijn zou de loonsombelasting een aardig systeem kunnen zijn maar, zoals de commissie terecht opmerkt, zitten er wel economische nadelen aan. Nog belangrijker is echter dat de praktische, uitvoeringstechnische voordelen veel kleiner zijn dan wordt verwacht. De problemen zitten in de verschillen tussen werknemersverzekeringspremies, volksverzekeringspremies en loonbelasting. Op een vrij gemakkelijke manier zou je daarin veel meer eenheid kunnen brengen. Ik denk dat dat een veel gunstiger

oplossing zou zijn om de verstoringen die er nu in zitten eruit te halen zonder dat je hele gebouw omver moet halen.

Ik wilde nog wat zeggen over box 3 en datgene wat daarmee kan worden gedaan maar dat laat ik omwille van de tijd achterwege. (*Applaus*)

Prof.dr. P.H.J. Essers: Peter, hartelijk dank.

Dames en heren. Mij is gevraagd de paneldiscussie voor te zitten. Ik zou die discussie echter graag uitbreiden tot de gehele zaal. U hebt de inleidingen moeten aanhoren en daarbij de meest prikkelende stellingen langs zien komen. Ik zal er een paar naar voren halen, waarmee ik ook een kort commentaar geef op hetgeen wij hebben gehoord.

De voorzitter van de commissie, Stef van Weeghel, heeft heel mooi geschetst welke spanningsvelden je tegenkomt wanneer je met zo'n rapport bezig bent. Toen ik zijn betoog aanhoorde, vroeg ik mij af of het achteraf gezien een verstandige beslissing was om het proces te bespoedigen teneinde de politiek nog te kunnen beïnvloeden, in de zin dat er rekening mee zou kunnen worden gehouden in de verkiezingsprogramma's en, als het er ooit van komt, in het coalitieakkoord. Dat klinkt plausibel maar ik wijs erop dat het gaat om een voorstudie voor maatregelen die je in 2020 zou willen invoeren. Met het oog op de discussie stel ik graag de vraag of niet het risico aanwezig is dat de politiek cherry picking gaat bedrijven. Als voorbeeld noem ik de voorstellen die de commissie doet om objectvrijstelling voor buitenlandse vaste inrichtingen in te voeren. Op zich is het een interessant voorstel waaraan heel veel voordelen, zij het ook enkele nadelen, vastzitten. Je ziet nu echter dat het voorstel er meteen uit wordt gelicht om budgettaire ruimte te creëren. Als je de krenten uit de pap haalt, doe je geen recht aan het veel grotere verhaal dat ermee samenhangt.

Stef heeft veel inspiratie ontleend aan de Mirrlees Review. Naar zijn zeggen zou zijn studie een soort van voorstudie moeten zijn voor het Mirrleesrapport. Ik zou er ook voor zijn maar ik geef hem in overweging dat de opdrachtgever voor het Mirrleesrapport niet het Engelse ministerie van financiën is maar het Institute for Fiscal Studies. Dat is toch een wat andere invalshoek. Als Financiën de opdrachtgever is, heb je natuurlijk ook te maken met de criteria – Stef heeft ze ook genoemd – die de opdrachtgever je stelt. Je bent ook heel sterk afhankelijk van het tijdschema dat de opdrachtgever jou meegeeft. Ik pleit er niet voor een studie van tien jaar te starten maar het Mirrleesrapport geeft wel aan dat, als je meer tijd uittrekt, diepgaander beschouwingen mogelijk zijn. Ik zou hier kortom de stelling willen poneren dat de opdrachtgever voor een Nederlands Mirrleesrapport niet het ministerie van Financiën zou moeten zijn, met alle respect voor datgene wat bij het ministerie qua ondersteuning gebeurt, maar bijvoorbeeld een instantie als de

Vereniging voor belastingwetenschap. Je hebt wel het ministerie nodig. Daar zitten namelijk veel data die onontbeerlijk zijn voor zo'n rapport, al waren het maar budgettaire aspecten. Waarom zou het ministerie van Financiën niet worden gevraagd volop mee te werken aan zo'n commissie vanuit de VBW!

Een van de stellingen van Koen Caminada is dat de wetenschap, met name de essayschrijvers, het meest wordt aangehaald om te laten zien dat men het oneens is. Waar de wetenschap het eens blijkt te zijn wordt het niet altijd als een sterk argument naar voren gebracht. De vraag is derhalve wat de rol van de belastingwetenschap bij dit soort studies is.

Jaap Bellingwout heeft zeer goed de spanning aangegeven tussen de voorstellen op het terrein van de vennootschapsbelasting. De afgelopen jaren hebben wij ons vooral beziggehouden met de rentebox, waarbij de rente zo veel mogelijk werd gedefiscaliseerd. Nu zijn er voorstellen om eigen vermogen zo veel mogelijk gelijk te behandelen als vreemd vermogen door het introduceren van vermogensaftrek. De spanning zit bij dit soort voorstellen tussen het verlangen naar een fundamentele herziening van de behandeling van eigen en vreemd vermogen en de wens Nederland op de kaart te houden en zijn fiscale concurrentiepositie te versterken. In de derde plaats – ik verwijs naar de vermogensbijtelling – proberen wij die maatregelen ook nog te gebruiken om grondslagerosie tegen te gaan. Die driedeling leidt tot heel moeilijke resultaten.

Simon Strik heeft dit weer doorgetrokken naar het midden- en kleinbedrijf en heel duidelijk de waarschuwing laten horen dat maatregelen voor het grootbedrijf, de multinationals, niet per se gunstig uitpakken voor het midden- en kleinbedrijf. Hij eindigde zijn betoog met een stelling waarvan ik dacht dat zij tot een oproer zou moeten leiden in de Vereniging voor belastingwetenschap. Die stelling was dat wij ons geen rechtvaardige inkomstenbelasting meer kunnen veroorloven. Zijn wij het daarmee eens?

Peter Kavelaars heeft de interessante stelling geponeerd dat je wetenschappelijk nog best iets kunt zeggen over de hypotheekrenteaftrek en dat het niet alleen een kwestie is van het uitwerken van de alternatieven die al lang door de politiek zijn ingegeven. Ten slotte vond ik het opmerkelijk dat hij stelde dat je de FOR en het pensioen in eigen beheer helemaal niet moet afschaffen maar die regelingen juist geschikt moet maken voor de ondernemer, door er een echte oudedagsvoorziening van te maken.

Dit zijn dingen die mij zijn opgevallen. Voor ik de debaters het woord geef stel ik de aanwezigen in de zaal graag in de gelegenheid puntig punten voor het debat naar voren te brengen.

Mr. P.H. Sleurink: Ik heb een heel praktische vraag. Ik heb gelezen dat de netto kosten van de vermogensaftrek anderhalf miljard zouden moeten zijn. Ik probeer dan terug te rekenen om hoeveel vermogen het gaat. Dat is 150 mld. vermogen. Heel grof gezegd, betekent dit dat het totale fiscale vermogen van alle Nederlandse Vpb-plichtige lichamen minus de buitenlandse deelnemingen maar 150 mld. zou zijn. Dat is een teleurstellend laag bedrag. Ik dacht dat wij veel rijker waren. Ik zou graag weten waar die 150 mld. vandaan komt.

Prof.mr. J.W. Bellingwout: Aan deze kant van de tafel valt dat moeilijk te beantwoorden. Wij hadden het er in de pauze even over. Ik denk dat ook Stef niet zal kunnen aangeven hoe het genoemde bedrag zich precies verhoudt tot de macro-economische gegevens en het vermogen in Nederland. Ik heb zelf in het rapport zitten bladeren om te zien waar überhaupt een cijfermatige onderbouwing te vinden is. Misschien heb ik de goede bladzijde overgeslagen, maar ik heb het niet gevonden. Tijdens een workshop die ik heb gehouden had Frank Engelen een slide met een breakdown van 5,5 mld. kosten vermogensaftrek, een opbrengst van de bijtellingen van 10 mld., en nog een paar bedragen. Voor de vaste buitenlandse inrichtingen rekende hij met 200 mln., wat relatief weinig is. Ik weet niet hoe deze cijfers te verifiëren zouden zijn.

Prof.dr. P.H.J. Essers: Ik haal een stelling van Simon naar voren. Meen je echt dat wij ons geen rechtvaardige inkomstenbelasting meer kunnen veroorloven? En wat versta je onder een rechtvaardige inkomstenbelasting?

Mr.drs. S.A.W.J. Strik: Die stelling is niet normatief bedoeld, maar meer een feitelijke weergave van een historisch proces. Wij weten allemaal dat de Wet IB in het verleden erg is verrijkt met heel mooie denkbeelden, idealen en ethische opvattingen. De wet ging heel erg uit van solidariteit en draagkracht. Je ziet nu dat de wet wordt opgetuigd met allerlei maatregelen zoals kortingen om een goed doel te dienen. Ik denk dat de tendens zal zijn dat de wet wordt uitgekleed op deze punten. Ik bedoel

dat als feitelijke constatering. Een belangrijke stap is hier natuurlijk gezet door middel van box 3. Wat je daar verder ook van vindt, wij weten allemaal dat de oude Wet IB op dit punt verschrikkelijk was. Ik ga geen oude koeien uit de sloot halen. Wat is gebeurd is heel simpel. De vermogensbelasting is geïncorporeerd in de IB. Uit het oogpunt van efficiency, eenvoud en uitvoerbaarheid is dat een weldaad. Je ziet nauwelijks dat er over wordt geprocedeerd. Je ziet soms dat er in de wet wat wordt aangepast, maar dat gaat dan gelijk fout. Dat wordt dan weer gecorrigeerd en dat is het.

Mijn volgende punt is dat ik dit doortrek naar de toekomst. Ik heb begrepen dat men ernstig rekening moet houden met een reductie van 20% op de begroting van Financiën en de Belastingdienst. Daar kun je wel grappen over maken, bijvoorbeeld dat altijd wel 20% van de ambtenaren zit te slapen, maar daar doe ik niet aan mee. 20% personeelsreductie is alleen mogelijk wanneer je gaat snijden in de regels. Dan gaat een aantal fijnmazige maatregelen er uit. Daar is gewoon niet aan te ontkomen. In dat perspectief zeg ik dat wij ons kennelijk geen rechtvaardige inkomstenbelasting meer kunnen veroorloven. Nogmaals, dat is geen normatief iets, maar een feitelijke constatering.

Prof.dr. J.A.G. van der Geld: Het zijn niet alleen de fijnmazige maatregelen die zorgen voor rechtvaardigheid. De fundamentele keuzes zijn vooral economisch getint. Vanuit die invalshoek speelt de vraag of zij rechtvaardig zijn niet mee. De commissie komt, in navolging van veel economen, tot de stelling, die zij verder niet onderbouwt, dat inkomen uit kapitaal lager belast moet worden. Als je het de gemiddelde mens in de straat vraagt, zegt die dat er als je ervoor gewerkt hebt wel minder belast mag worden. Dat staat er diametraal tegenover. Je kunt dat verwaarlozen en denken dat je het er maar niet over moet hebben. De economen zeggen dat kapitaal met fluwelen handschoentjes moet worden aangepakt. De sitting duck moet dan de belasting opbrengen. Dat is de keerzijde. Je komt daar niet mee weg. Of je voert dat in. Dan voorspel ik de PVV een nog grotere toekomst. Of je adresseert het probleem en legt de mensen uit, dat het ook voor hen goed is en in hun belang is om kapitaal minder zwaar te belasten, ook al lijkt dat uit een juridische invalshoek onrechtvaardig. Simon suggereert dat de juridische dimensies in verfijndere regelingen zitten. Nee, ze zitten in de basiskeuzes. De keuze tussen box 3 en box 1 is al heel primair. Als je dat de mensen duidelijk maakt, zien ze de zin ervan in. Het gaat niet om verfijning.

Basiskeuzes zijn heel onrechtvaardig. Misschien kunnen wij ons geen rechtvaardigheid veroorloven, maar ik denk dat het wel kan, maar dat wij het niet willen.

Prof.mr. J.W. Bellingwout: Ik denk wel dat je de vinger op de zere plek legt. In plaats van te discussiëren over een rechtvaardig inkomensbegrip en een rechtvaardige belastingverdeling zijn wij bezig met economische parameters. Bij lezing van het rapport kwam bij mij de gedachte op dat wij als fiscale vakgroep nog nooit zo gedwongen zijn geweest om ons met economische argumenten bezig te houden als nu. Wij hebben daar niet de meest geëquipeerde opleiding voor of praktijkervaring voor. Dat is de spagaat die is opkomt.

Ik zou graag de stelling van Simon bestrijden dat de inkomstenbelasting de koningin van de belastingen is. Hij heeft dat al afgezwakt door net te zeggen dat het een uitgekledede koningin is, maar ik zou zeggen dat de inkomstenbelasting ondertussen de slavin der belastingen is geworden. Zij moet een mand op haar rug dragen met allerlei regelingen om het koopkrachtplaatje te laten voldoen aan de politieke wensen.

Prof.dr. S. van Weeghel: Jan gebruikte de uitdrukking sitting duck. Als voorzitter van een commissie ben je soms een sitting duck. Ik wil een ding nog gezegd hebben, maar daarna moet ik mij verontschuldigen. Ik moet weg want mijn dochter belde mij net dat zij een uur geleden heeft gehoord dat zij is geslaagd voor haar eindexamen. Ik moet dus feest gaan vieren met het gezin en sluip straks weg. Dat is niet om mijn verantwoordelijkheid van commissievoorzitter te ontlopen, maar om mijn dochter een knuffel te geven.

Ik wil iets zeggen over de economen versus de juristen. Een ding is mij opgevallen. De commissie was samengesteld uit juristen en economen, wetenschappelijk en ambtelijk. Voor mij was dat een eyeopener. Ik heb als jurist de afgelopen 25 jaar op de vierkante millimeter geopereerd. In heel veel opzichten, ook door commentaren die ik heb gegeven, heb ik geopereerd vanuit de schoonheid van het stelsel. Het moet kloppen. Het moet juridisch kloppen. Het moet een sluitend systeem zijn. De beginselen moeten effectief, rechtvaardig etc. zijn, heel erg vanuit de juridische invalshoek. Mede door de criteria die wij hebben meegekregen en de voortreffelijke inbreng van de economen hebben wij een ander perspectief ontwikkeld.

Wij hebben gezien hoe vruchtbaar de dialoog tussen de economen en de juristen is. Ruud de Mooij zat in de commissie. Ruud heeft vlak na het verschijnen van het rapport of misschien net ervoor in een nieuwsbrief van het Centraal Planbureau zijn beleving van het werk opgeschreven. Hij schreef dat hij zo blij was dat de juristen en de economen elkaar gevonden hebben. Laten zij elkaar in de verdere discussie over het belastingstelsel blijven vinden.

Daarmee zou ik mij commentaar willen afsluiten. Ik denk dat het belangrijk is en goed past bij wat wij in de vereniging doen om te stimuleren dat de economen en de juristen elkaar vinden. De juristen moeten niet struikelend over straat gaan met de punten en de komma's. De economen moeten de juridische aspecten, de aspecten van rechtvaardigheid en de ethische aspecten van het stelsel niet uit het oog verliezen. Die dialoog moeten wij voeren, mede aan de hand van deze voorstudie. Ik leg daarbij de nadruk op "voor". Wij hebben dat op een aantal punten ook aangegeven. Ik denk dat wij dan in dat opzicht heel veel hebben bereikt met het rapport.

Prof.dr. P.H.J. Essers: Ik wil dat graag onderstrepen. Een van de stellingen van Simon ging over efficiency versus equity. Ik denk dat dit twee zijden zijn van dezelfde medaille. De dialoog moet echter wel gevoerd worden. Soms heb ik het idee dat er een dialoog is tussen doven, omdat economen weigeren het rechtvaardigheidsconcept in hun model op te nemen en juristen niet willen rekenen. Wat overdreven gezegd hechten zij er geen belang aan of laten zij niet tot hun beschouwingen toe dat er ook zoiets is als efficiency. Ik houd staande dat een onrechtvaardig stelsel per saldo niet efficiënt is. De mensen gaan zich daar tegen verzetten. Dat is ook niet wat je economisch wilde bereiken. Er zal een synthese moeten worden gemaakt.

Dr. R.P. van den Dool: Ik voel mij nu toch geroepen even een opmerking te maken. Op zichzelf onderschrijf ik het betoog van Stef. Ik ben zelf fiscaal jurist, maar desalniettemin enigszins economisch geschoold. De economen zijn allemaal van mening dat ook zij het gelijkheidsbeginsel waar de juristen aan hechten nastreven. Het grote verschil zit in de vraag of mensen allemaal dezelfde hoeveelheid belasting betalen. De econoom benadert dat puur vanuit een lifetime concept en gaat uit van

contantewaardeberekeningen. Dat is een enigszins abstracte formulering, maar het is heel belangrijk om te melden dat ook economen gelijkheid nastreven.

In het verlengde hiervan verbaast het mij in zekere zin dat de vermogensaftrek, die hier terecht besproken is, allerlei effecten heeft die voor de multinationals anders zijn dan voor het midden- en kleinbedrijf. Als ik het rapport echter goed begrijp, is de kern dat wij moeten nastreven dat de vennootschapsbelasting een overwinstbelasting wordt. Op die manier moet recht worden gedaan aan de economische neutraliteit. Wat mij dan verbaast - ik pak nu even het verhaal van Peter Kavelaars op - is dat dit vervolgens in box 3 niet wordt doorgetrokken. Ik begrijp niet zo goed waarom men voor de vennootschapsbelasting wel een overwinstbenadering wil, hetgeen heel gunstig is voor bijvoorbeeld risico nemende ondernemingen - daar is allerlei onderzoek naar gedaan - maar dat dit niet wordt doorgetrokken naar box 3. Los daarvan zou in het algemeen de conclusie moeten zijn dat er meer onderzoek moet worden verricht. Dit zou daar een onderdeel van kunnen zijn.

Mr.drs. S.A.W.J. Strik: Wat nu interessant is, is dat box 3 precies het omgekeerde is. Daar wordt men belast met 4%. De overwinst en het verlies vallen daar buiten. Ik ben er niet aan toe gekomen, maar is daar een verklaring voor te geven. Ik ben het helemaal met Van den Dool eens. Je kunt dit natuurlijk doortrekken naar arbeid.

Mr.drs. V.S.M. Sturkenboom: Ik ben van de politieke faculteit in Amsterdam en net met pensioen. Ik ben 65 geworden. Ik heb macro-economie van Oort gehad, Oort van de boxen. Ken u hem nog, van de democratisering in 1968? Ik heb sociale wetenschappen etc. gestudeerd en op de faculteit uitgedragen dat rechten oude wetenschap is en politieke economie is en niets anders. Ik kom trouwens ook uit het midden- en kleinbedrijf, via NKV en KAB. Mijn introductie in het arbeidsrecht was Van Schaik, van het NKV, die ook nog voor de KVP in de Tweede Kamer zat. Ik heb jaren meegedraaid in wat nu FNV Mooi en vroeger de Kappersbond FNV heette, het midden- en kleinbedrijf. De IB-ondernemer wordt de afgelopen zeven jaar, waarin hij in de boxen is geïntroduceerd, geprivilegieerd ten opzichte van de aandeelhouder-directeur en ten opzichte van de werknemer. Er moet toch een lastenverzwaring komen, want er is met miljoenen gestrooid om de banken door te laten draaien, in tegenstelling tot wat Bill Rogers vanochtend tegen BBC World zei dat het beste was.

Hij zei: laat Griekenland gewoon failliet gaan, met de banken erbij. Des te eerder vindt er een sanering plaats. Nu ontstaat de Japanse situatie van doorstropelen. Wij zitten nu eenmaal in de molen van de lastenverzwaring. Wat kan de geprivilegieerde IB-ondernemer er eigenlijk voor lasten bij krijgen?

Prof.dr. C.L.J. Caminada: Ik kan het niet kwantificeren maar voor de discussie creëer ik bewust even een tegenstelling. Wie is de zelfstandige IB-ondernemer die zo geweldig zou hebben geprofiteerd van die faciliteit? De helft van de ongeveer 800.000 personen die het betreft zijn vrouwen. Er zijn heel veel vrouwen die hun loondienstverband min of meer hebben omgezet in een soort van zzp-achtige constructie. Ik zeg dit omdat de tegenstelling die Jan van der Geld naar voren bracht zo interessant is. Vanuit economisch perspectief zeg je dan, dat het de groep is die zogenaamd arbeidsaanbodlastisch reageert. Die wordt laag belast. Het klopt wel wat wij de afgelopen jaren hebben gedaan met die faciliteiten. Klopt het ook uit rechtvaardigheidsoogpunt? Economen kunnen maar de helft van het verhaal vertellen. Ik denk dat het voor de arbeidsmarkt heel verstandig is wat wij hebben gedaan. Als de vraag wordt gesteld of het ook uit rechtvaardigheidsoogpunt verstandig is, houd ik mijn mond. Ik weet het niet. Dit is misschien dan de uitdaging die bij de belastingwetenschap ligt. Het is al een paar keer gebeurd dat belastingheffingen in het voortraject zijn gedomineerd door economische overwegingen. Volgens mij heeft dat niets te maken met allerlei zaken die zojuist over tafel gingen maar puur met de volgorde van het proces. Je begint met systeemenken en het neerleggen van principes. Dat kun je economisch uitrekenen. Mijn ervaring in Leiden is dat ik de juristen pas zover krijg om mee te gaan denken over de belastingherziening als het rapport er al ligt. Volgens mij is het timingelement ook van belang. Economen kunnen iets zeggen over de efficiency maar de juristen moeten aangeven hoe het verder moet met bijvoorbeeld de zelfstandige ondernemer. Hoe moet het dan rechtvaardig? Daar kunnen wij weer iets over zeggen. Ik roep de juristen op eens wat eerder, voor de rapporten op tafel liggen, deel te nemen aan de discussie.

Mr.drs. S.A.W.J. Strik: Ik heb hier toch een probleem want er wordt nu gedaan alsof juristen, de wetenschap, niet de economen, inzicht hebben in rechtvaardigheid. Dat ontgaat mij volledig. Naar mijn mening is het een totaal andere dimensie. Dan komen

wij te spreken over de politieke dimensie en gaat het over concrete belangentegenstellingen, over personen en groepen die opkomen voor hun belangen en proberen daarvoor draagvlak te krijgen. Dan kun je eventueel wetenschap gebruiken maar dat is iets geheel anders dan dat de wetenschap zou kunnen bepalen wat rechtvaardig is.

Prof.dr .C.L.J. Caminada: Dan eindigt de discussie dus met de constatering dat er wel economische argumenten zijn om een verschillende behandeling toe te passen, in dit geval op zelfstandige ondernemers die bijvoorbeeld vrouw zijn, maar dat je dat moet afwegen tegen de rechtvaardigheid.

Mr.drs. S.A.W.J. Strik: In de praktijk zie je ook dat iemand de argumenten van de economen eruit licht die goed passen bij zijn eigen belang. Dat zal Koen niet onbekend voorkomen. Er is ook niets mis mee maar het is niet zo dat juristen of wetenschappers van een andere discipline het alleenrecht hebben om te bepalen wat rechtvaardig is. Dat is volstrekt onmogelijk, tenzij er nog steeds sprake is van een soort van Platoonse wetenschap.

Prof.dr. P.H.J. Essers: Weten wij wie de ondernemer is? Dat is ook een spanning die wij hebben gezien. Wat goed zou kunnen zijn voor het grootbedrijf hoeft nog helemaal niet goed te zijn voor het MKB. Binnen het MKB heb je ook verschillende figuren, van de zzp'er tot een bedrijf met heel veel werknemers. Vindt Jaap datgene wat wordt voorgesteld als vermogensaftrek voor het grootbedrijf ook per se zou moeten gelden voor het MKB?

Prof.mr. J.W. Bellingwout: Ik kom dan toch terug op mijn vraag wat de doelstellingen zijn bij het invoeren van zo'n vermogensaftrek. Als je als primaire doelstelling hebt het faciliteren van groepsfinancieringsactiviteiten is dat iets wat zich veel minder richt op het MKB. Waarom zou het MKB dan ook gebruik moeten maken van die vermogensaftrek? Zeg je dat hij een veel bredere doelstelling heeft, namelijk het neutraliseren van het verschil tussen eigen en vreemd vermogen, dan is er misschien geen onderscheid op dat vlak tussen die groepen. Zeg je dat het een verkapte tariefsverlaging is die resulteert in een variabele effectieve belastingdruk, dan heeft zowel het grootbedrijf als het MKB er profijt van. Misschien zijn andere instrumenten

voor het MKB echter veel efficiënter, bijvoorbeeld verdere verlenging van de tariefopstap.

Mr. drs. S.A.W.J Strik: Maar komen wij niet in de problemen met Europa wanneer je heel selectief bedrijven van een bepaalde omvang toegang geeft tot een dergelijke faciliteit? Wij willen iets doen voor concernfinanciering – een belangrijk argument, dat ook wordt genoemd door de commissie – en vervolgens mag iedereen meeprofiteren. Ik heb zelf een lans gebroken voor de resultaatgenieter. Dat zit erachter. Je kunt het niet beperken tot die heel kleine groep. Daarom legt het budgettair ook een enorm beslag op middelen. Dat noopt je naar een dekking te zoeken. Daarvoor zijn ook een aantal ideeën naar voren gebracht. Het compliceert de zaak echter enorm.

Prof. dr. P.H.J. Essers: Peter Kavelaars heeft gezegd dat je het kind niet met het badwater weg moet gooien door FOR en het pensioen in eigen beheer voor de MKB-sfeer af te schaffen. Wat zou hij daarvoor dan in de plaats willen stellen?

Prof. dr. P. Kavelaars: Zij heeft nu de vorm van een oudedagsvoorziening, zonder dat er een verplichting is om haar aan te wenden voor de oude dag. Volgens mij is dat de kern van het probleem. Het heeft er altijd ingezet, eigenlijk om onbegrijpelijke redenen, en die je zou je nu gewoon moeten inbrengen. Als bezwaar zou je dan kunnen zeggen dat er te weinig op de actiefzijde van de balans staat. Bij de eigenbeheersituatie bij de DGA doet zich dat ook voor. Daar zien wij ook geen enkele verplichting. Willen wij dat allemaal niet – en daar is natuurlijk op zich wel iets voor te zeggen – dan moeten wij zeggen dat alles van de balans moet. Zij mogen het dan wel fiscaal gefaciliteerd opbouwen – dat is wat mij betreft sowieso het uitgangspunt; waarom zouden ondernemers geen pensioenvoorziening mogen opbouwen! – maar dat gebeurt dan niet in de eigen onderneming. Op het moment is het voor de meeste ondernemers natuurlijk een heel belangrijke financieringsfunctie. Toen een aantal jaren geleden de pensioenwet werd aangepast, is dit punt voor de DGA heel uitdrukkelijk aan de orde geweest. De vraag was of wij hem willen inbrengen in de pensioenwet, zodat hij gewoon meedoet met de pensioenwet en er voor hem geen bijzondere regeling meer is, wat uiteraard doorwerkt in de eigenbeheerpositie in de fiscaliteit, die daarmee afgelopen zou zijn, dan wel er buiten zouden laten. Er is toen gezegd dat hij er buiten zou blijven. Hij mocht op zijn manier zijn

pensioenvoorziening blijven opbouwen, maar wel naar een eigen pensioen toe. Voor mij is de stap dan niet zo groot om te zeggen dat het ook voor de ondernemer zou moeten gelden. Vanuit het argument van het opbouwen van een toekomstvoorziening zie ik er geen verschil in. Ik vind het volkomen terecht dat je, als je verschillen houdt tussen ondernemers, DGA's en uiteraard het grootbedrijf, die in een aantal gevallen vertaalt in regelgeving. Het zijn immers verschillende groepen. Op een bepaald moment ontstaat ook een natuurlijk evenwicht. Dat zien jullie ook als het gaat om een eenmansonderneming en een DGA. Die redt zich prima met de regimeverschillen. Ik zie er geen probleem in.

Mr. drs. S.A.W.J. Strik: Een belangrijk argument om deze regelingen af te schaffen is in het rapport dat zij in de uitvoering heel zwaar zijn. Je lost met de voorstellen heel veel uitvoeringsproblemen op. Ik heb onlangs kennis genomen van een nieuwe resolutie voor pensioen in eigen beheer die er aankomt. Het is ongelooflijk ingewikkeld. Van die complexiteit zijn wij verlost als de voorstellen worden uitgevoerd.

Prof. dr. J.A.G. van der Geld: Het is natuurlijk niet vergelijkbaar, want je hebt geen pensioenvoorziening. Het zit gewoon in de risicosfeer.

Prof. dr. P. Kavelaars: Dat zit het bij de eigenbeheersituatie van de DGA ook en de vraag is of je dat wilt. Als je zegt dat je het niet wilt, houdt het gewoon op en moet je het ergens anders onderbrengen. Dan ben je het risico kwijt. Het is mogelijk dat men het niet wil omdat men de financiering niet wil onttrekken. Wil je die ruimte bieden, dan blijft het inderdaad in de risicosfeer. Ik vraag mij af of dat nu een groot probleem is. Die ondernemer neemt nu eenmaal het risico. Daarvoor is hij ondernemer. Waarom zou het dan op dit punt niet kunnen! Er is ook een onderscheid ten opzichte van mijn stelling dat iedereen een oudedagsvoorziening moet kunnen hebben. Dat is niet afhankelijk van de vraag of je werknemer, zelfstandige dan wel resultaatgenieter bent. Iedereen wordt 65, 66 of 67 jaar en heeft een pensioenvoorziening nodig. Iedereen moet die mijns inziens ook in gelijke mate fiscaal gefaciliteerd kunnen opbouwen. Dan kun je nog de vraag stellen of het moet gebeuren in de eigen onderneming, of dat wij de ondernemer op paternalistische gronden willen beschermen, zodat het kapitaal er uiteindelijk is.

Prof.dr. J.A.G. van der Geld: Het paternalisme zit helemaal in het pensioen.

Prof.dr. P. Kavelaars: Inderdaad, zeker in Nederland.

Prof.dr. J.A.G. van der Geld: Iedereen mag pensioen opbouwen maar moet het helemaal uit de risicosfeer halen. Het is eigenlijk meer lijfrentes opbouwen.

Prof.dr. P. Kavelaars: Je kunt inderdaad een discussie aangaan over de vraag of het afgestopt moet worden.

Prof.dr. P.H.J. Essers: Wij naderen langzamerhand het natuurlijke einde van deze discussie.

Mr. M.L.B. van der Lande: Wat mij intrigeert is de vraag waarom überhaupt de hele omkeerregeling niet ter discussie wordt gesteld. Juist door het aftrekbaar maken van pensioenpremies en het later moeten belasten van de uitkeringen krijg je enorm complexe regelingen. Je moet dan ook beperkingen gaan opleggen aan de aftrekbaarheid. Het mag niet te veel zijn en vervolgens moet je ervoor zorgen dat je ook kunt belasten, wat betekent dat je regelingen moet treffen voor het geval mensen emigreren. Er wordt dus op een enorme manier geld rondgepompt. Maak je de pensioenpremies niet aftrekbaar en zijn de uitkeringen later ook niet belastbaar, dan hoef je ook minder opzij te leggen. Dan kun je het nettobedrag in je pensioen stoppen en zijn de uitkeringen te zijner tijd ook onbelast. Volgens mij is de omkeerregeling zo ongeveer de moeder van alle pensioenproblemen en ik vraag mij dan ook af waarom zo'n heel fundamentele vraag niet aan de orde wordt gesteld. Er wordt gewoon gezegd dat de omkeerregeling in stand blijft.

Prof.dr. P. Kavelaars: Die discussie vindt wel met enige regelmaat plaats. Zij wordt ook aangesneden in het rapport en in de rapporten van de deskundigen. Uw uitgangspunt is volstrekt correct. Stappen wij over naar de hoofdregel – ik zie even af van de overgangsproblemen, die natuurlijk gigantisch zijn; ik denk dat je ze niet eens rondgebreed krijgt - dan wordt het uitvoeringstechnisch aanzienlijk eenvoudiger. De problemen die u schetste ben je inderdaad kwijt. Dat is natuurlijk het argument om het wel in te voeren. De facto betekent het echter dat men zegt: zorg maar dat je geld

hebt als je 65 bent. Je hebt dan eigenlijk geen pensioen meer en je moet je geld in een spaarsysteem stoppen. Je hebt dan ook geen pensioenstelsel meer nodig, tenzij je toch een verplichting tot het opbouwen van een pensioen zou opleggen. De gedachte achter het huidige stelsel is dat het een stimulans is om pensioen op te bouwen. Ik denk dat wij daarin nu veel te ver gaan doordat wij opbouwen tot onbeperkte hoogte. De gedachte dat er geen goede pensioenvoorziening tot stand komt zonder pensioenstelsel is een belangrijk argument om de omkeerregel in stand te houden. Daarom heeft de Europese Commissie ook gezegd dat de landen die nog een hoofdregelsysteem hebben moeten overstappen naar een omkeerregelsysteem. Europeesrechtelijk is er geen discussie meer over dat wij niet de hoofdregel moeten invoeren. Ook dat maakt de weg die de heer Van der Lande aangeeft onbegaanbaar.

Prof.dr. C.L.J. Caminada: Gegeven de positie waarin wij verkeren en de alom zichtbare vergrijzing betekent het hebben van de omkeerregeling dat op het moment dat je het wilt, 2035 en verder, additionele belastinginkomsten over de aanvullende pensioenen binnenkomen. Die kun je dan niet missen. Dat is regel 1 en daarmee houdt eigenlijk alles op.

Prof.dr. P.H.J. Essers: Als er niemand meer is die zijn gedachten aan ons wil toevertrouwen en zo het verslag wil halen, dank ik u allen hartelijk en geef ik de leiding van de vergadering weer over aan de voorzitter van de Vereniging voor belastingwetenschap, Jaap van den Berge.

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Dames en heren. Het wordt tijd om de bijeenkomst af te ronden. Er is veel gezegd. Ik heb een paar keer de neiging gehad aan de discussie te gaan deelnemen. Ik heb dat niet gedaan maar ik wil nu wel iets zeggen over het laatste punt, de omkeerregel. Waarom is die regel er? Dat heeft te maken met het oude idee dat een belasting op inkomen rechtvaardig was. Het was het idee dat je betaalde als je geld ter beschikking kreeg waarvan je kon betalen. Moest je betalen voor je pensioenpremie dan hield je natuurlijk niet veel over. Het is een kwestie van tarief. Als je het tarief baseert op een brutobedrag, gaat het ook wel maar het is een fictie dat het brutobedrag ter beschikking staat voor het betalen van je schulden. Dat is misschien toch iets om nog eens over na te denken. Ik wil niet zeggen dat het nieuw is. Jaren geleden, in het begin van de jaren zeventig, heeft De

Kam gepleit voor brutering. Het is nooit ingevoerd vanwege de argumenten die ik zojuist noemde.

Ik dank de inleider, de debaters, de panelvoorzitter en alle anderen die hebben bijgedragen aan het debat danken voor het welslagen van deze middag, Het was een interessante vergadering en ik nodig u uit voor de borrel. (*Applaus*)